

**Defensio verae semperque in ecclesia receptae doctrinae De
Christi Domini incarnatione, : Aduersus Mennonem Simonis
Anabaptistarum doctorem,**

<https://hdl.handle.net/1874/432555>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

THE UNIVERSITY OF
TORONTO LIBRARY
130 St. George Street
Toronto, Ontario
M5S 1A5

E oct.
687
U.B.U.

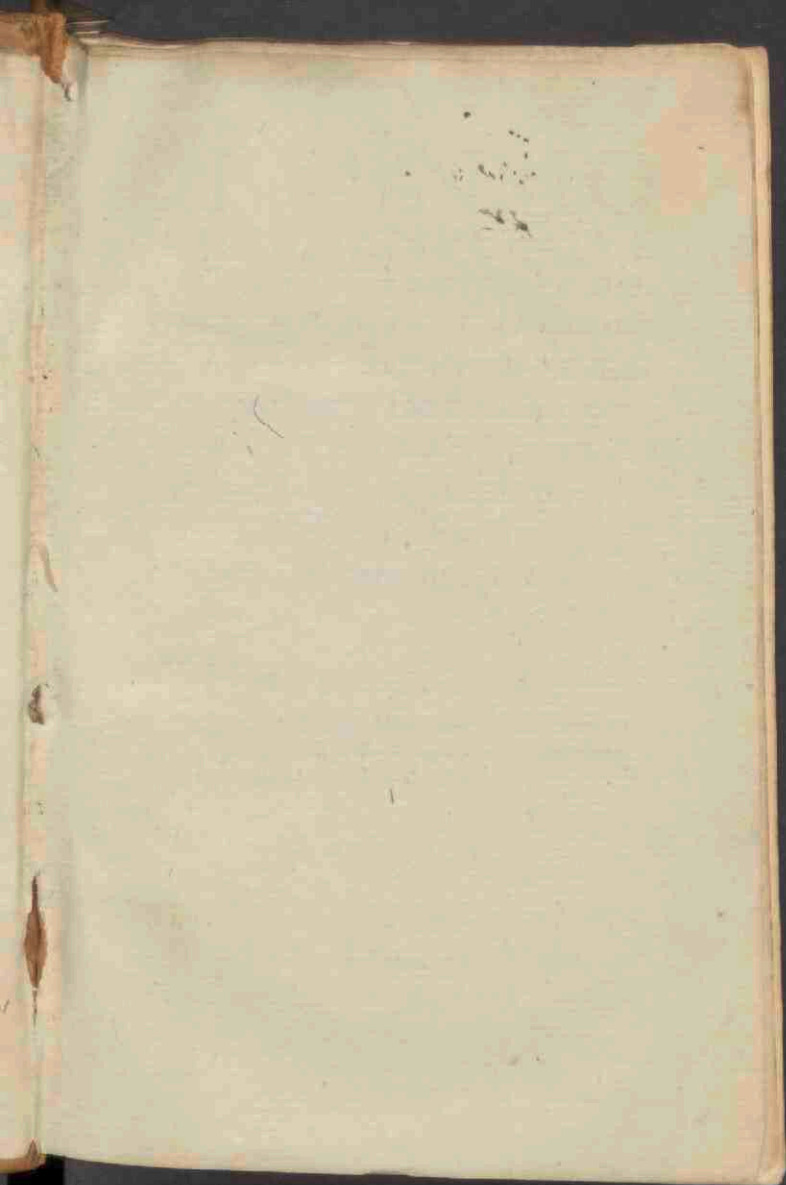
W. G. B. 10
1814

Theologia

Octavo n°. 687.

DEFENSIO
VERAE SEMPERQUE
IN ECCLESIA RECEPTAE DO-
ctrinae De Christi Domini incarnati-
one, Aduersus Mennonem Simonis
Anabaptistarum Doctorem, per
IOANNEM à LASCO Po-
loniae Baronem, Ministrum
Ecclesiarum Phrisiae
Orientalis.

HEBRAE. II.

Postea quæ pueri cõmunionem habent carnis & sanguinis, Et ipse similiter particeps factus est eorundem, ut per mortem aboleret eum qui, mortis habebat imperium.

BONNAE
Ex officina Laurentii Mylii.
ANNO, M. D. XLV.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

DEFENSIO VERAE
SEMPERQUE IN ECCLESIA

receptæ doctrinæ de Christi
Domini incarnatione, Aduersus
Mennonem Simonis, Anabapt
ptistarum Doctorem.

ITA equidem initio mecum
statueram simul atq; scripta
tua accepissem, mi Menno, ut
tibi continuo & paucis res
sponderem: sperans fore, ut
quæ inter nos est doctrinæ controuersia,
breui, ac simplici locorum utrinq; collatio
ne dirimeretur, præfertim cum nobis spem
ipsemet certissimam fecisses, te, si uerbi Dis
uini autoritate urgereris, in nostram sens
tentiam facile esse concessurum. Neq;
hic mouebar tuis illis, de me, collegis
meis, uniuersaq; adeo Ecclesia nostra præ
iudicijs, ne dicam calumnijs, quibus tuam
ad me Epistolam, nescio quo consilio, cer
te præter meritum omne nostrum exple
uisti; cogitabam enim, atq; alijs idem etiam

A ii per-

persuadebam, ferenda hæc nobis omnia a
liquandiu esse, si quomodo saltem te & tuos
per nostram istiusmodi patientiam, ad
doctrinæ consensum inducere Scripturæ au
toritate potuissemus, id quod nos alioqui
ante omnia in uotis habebamus. Ceterum
ubi intellexissem, nos, non solum contem
ni prorsus abs te, sed ita præterea traduci
etiam passim, ut uideri posses in nostro il
lo colloquio, ad quod nos te amice sanè, ut
fratrem, ob spem concordia, impetrata etia
am Principis autoritate inuitaueramus, nis
hil propemodum aliud quæsisse, quàm ut
eleuata modis omnibus nominis nostri
existimatione, gratiam tibi apud tuos, no
uamq; autoritatem quandam comparas
res, mutauit protinus, ne quid dissimulem,
consilium meum, neq; mihi ad te amplius
quidquàm omnino scribendum esse puta
ui: ne si quid ad te liberius paulo scripsis
sem, id tu & aliter forte quàm nos uelle
mus accepisses, & ad nouam rursus etiam
detorsisses nostri proscindèdi occasionem,
atq; ita demum fieret, ut quod nos compos
nendi potissimum dissidij studio instituis
semus,

femus, id illi magis ac magis excitando
causam adhuc preberet: à quo nos interim
modis plane omnibus (quod in nobis quis
dem est) abhorremus. Continere me itaq;
omnino à scribendo uolebam: ut si nihil aliud
efficerem, ferendi certe maioris inter
nos dissidij occasiones omnes (nostra sal-
tem ex parte) amputarem. Sed & hic adeo
mihi non successit meum cōsilium, ut mule-
to etiā infelicius cesserit, quàm si tibi ini-
tuo mox respondissem, Tui enim insolētios
res silentio hoc meo facti (quos ego tamen
mitiores omnino futuros esse sperabam)
triūphos tibi iam nescio quos ante ipsum
etiam congressum decernunt, nobisq; ias-
tubundi insultant, quasi quod ad tua res
spondeamus, nihil omnino habere possi-
mus, Tu uero non solum nomen iam me-
um traducis, qui tamen male de te meritis
nunquàm mihi esse uideor: sed ministeris-
um quoq; Ecclesiarum nostrarum, atque
ipsas etiam Ecclesias, grauissime & præter
culpam omnem infamas. Doces nos sedu-
ctores esse, qui nostras Ecclesias nescio
qua tyrannide in fide atque obseruatione

A iij eorum

eorum retineamus, quæ uerbo Dei appro-
bare haudquaquam possimus: uocas nos
idololatriæ Ministros ac Doctores, pro-
pterea quod infantes nostros baptizemus
& baptizandos esse doceamus. Cœtum
item nostrum ita conspuit, ut nihil præ-
termittas, quod ad proscindendum illum
omni conuictorum genere, quoquomodo
pertineat. Breuiter, spoliās nos omneis Ec-
clesiæ titulo, & pro eiectis profus: ac des-
ploratis habes, quod doctrinā tuam (quam
refutare non queamus scilicet) non inte-
rim tamen recipiamus. Hæc uero, neq; abs-
te expectassemus unquam, de quo nobis
multo quidem meliora pollicebamur: &
posteaquam illa iam sparsisti, grauiora sa-
nè esse iudicamus, quàm ut ad ea filere am-
plius, uel possimus omnino, uel etiam des-
beamus. Sunt enim eiusmodi, ut sine graui
impietatis nota ab homine Christiano ferri
dissimulari q; non possint. Proinde face-
re amplius non potui, quin silentium hoc
meum, iam tandem abrumperem: ut & Ec-
clesiarum nostrarum dignitati pro debito
officio q; meo non deessem, & doctrinam
item

item nostram à maledictis tuis Verbi Diuini autoritate uindicarem: quam tu clamoribus quidem facile apud tuos incessere potes, cæterum Scripturæ autoritate (etiam si illã perpetuo iactes) impugnare uere nunquam potes. Vitam meam accusare malim ipsemet, quàm excusare apud Deum, præsertim certus mihi non defuturam esse illius misericordiã, cui interim gratias ago, quod me ab his, quæ mihi notam aliquam in eius Ecclesia inurere possent, clementer immunem hæctenus seruarit, prolapsurum alioqui in omne scelerum genus, nisi ipse seruasset. Quare hic tibi aliud nihil respondebo quàm quod Socrates cuidam se proscindenti respondisse fertur, nisi quod ego gratiæ Dei misericordiæ id acceptum refero, quod ille Philosophiæ tribuebat. Et libenter fateor me omnium hominum deploratissimum fuisse futurum, si non me bonitas & uere Paterna Dei misericordia tutaretur ac seruaret. Sed quod ad Doctrinam nostram Ecclesiarumq; nostrarum dignitatem attinet, eam sane me ita defensurum, per Dei gratiam confido ut

A iij omnes

omnes intelligant, nullam te causam ha-
buisse, cur in nostras Ecclesias earumq;
Doctrinam ac ministerium tam atrociter
inuehereris. Respondebo tibi igitur, serius
quidem quàm par est, fateor, sed non sine
causa, ut iam dictum est: Et sat cito alioqui
si sat bene, quod aiunt. Bene autem respon-
disse me existimabo, non si maledicta pro
maledictis regeram, neq; item si te tuosq;
cuiusquàm inuidiæ exponam: sed si me
Christi Domini gloriam (pro mea tenuita-
te) promouisse quoquomodo uideam, atq;
gradum etiam qualemcunque fecisse ad
componendum Doctrinæ hoc dissidium,
quo ita scinditur Christi Ecclesia, cuius es
quidem maiorem multo, quàm nostri ipso-
rum rationem habere (si sumus Christiani)
debemus. Neq; tibi persuadeas uelim, nos,
tuis, tuorumue conuicijs ita commotos es-
se, ut non meminisse interim uelimus patie-
ntiæ & mansuetudinis Christianæ: Equi-
dem gratius fecisses ac forte rectius etiam,
si quorum culpa nulla tenemur, ab ijs tibi
etiam temperasses: sed etsi tibi hic tu unà
cum tuis nimium indulgere uoluisti, nos
tamen

tamen nihil horum omnium (quatenus id modo fiat sine Doctrinæ ministerijq; nostri indignitate) meminisse prorsus uolumus: parati uel iustam nominis nostri iacturam facere, nedum, ut iniquam patienter ac modeste ferre nolimus, tantum ut inducta Doctrinæ concordia, unanimi consensu omnes Christi demum gloriam propagemus. Quin & hæc priuatim scribere ad te maluissem. Et facturus id eram omnino, si id Ecclesiarum nostrarum dignitas, tam atrociter abs te læsa, permisisset. Sed tu ipse me plane ut tecum publice cogar agere coëgisti. Si enim priuatim ad nos tua (quemadmodum te id facturum receperas) transmisisses: priuatim tibi uicissim respondere etiam potuissemus. Nunc ita inter tuos sparsisti ea omnia, priusquam omnino ad nos peruenissent: & postea etiam Ecclesiæ nostræ Doctrinam, ministerium, & omnem prorsus existimationem ita traduxisti, ut publicam omnino uicissim aduersus te defensionem flagitare uideantur. Iam & tui in causa sunt etiam, ut me publice tecum agere oporteat: qui nescio quo

consilio (abs te enim profectum esse non
susplicamur) rumorem constāntissimum per
Phrisiam occiduam & magnam Hollan
diæ partem sparserunt, permissam tibi hic
& tuis, in nostris Ecclesijs tua omnia doc
cendi libertatem, nobis deuictis scilicet, &
nihil habentibus, quod tibi opponeremus.
id porro cum non ad nos tantum, sed ad
Magistratum quoque nostrum, ac totam
denique Patriam hanc pertineat: non
potest etiam nisi publica defensione re
futari. Quare ueniam mihi dabis, si per
te & tuos adactus, publice tecum agam:
multo sane libentius priuatim acturus, si
licuisset. Vehementer autem optarim,
ita me tecum posse agere, ut neque tu, ne
que tui, modestiam merito desiderare in
me possitis: utq; omnes intelligant me ni
hil aliud quærere, quàm ut consensus Do
ctrinæ inter nos, iuxta Verbum Dei in
duci possit, ad Christi gloriam, cui nos so
li hic seruire oportet. Id porro hac potiss
imum ratione fieri posse puto, si non re
gestis ullis in te tuosq; conuicijs, ad Do
ctrinæ ipsam mox controuersiam descens
damus,

damus, ac doctrinæ nostræ pariter ac tuæ
summam, primum in controuersis capitulis,
deinde uero illius testimonia, postremo
autem testimoniorum interpretationes & pondus
conferamus. Sic enim facile apparebit uter
nostrum solidiore fundamento nitatur: Et si
Doctrinam nostram uerbi Diuini autoritate
comprobauerimus, res ipsa docebit nos præter
omnem causam illius nomine traductos abs te
esse, nostramque omnium innocentiam approbabit.
Priusquam tamen rem ipsam aggrediamur, id
abs te petimus: ne grauatim feras, si circa
locorum scripturæ explanationem, ad Græcos
potissimum fontes, quos sane non temere
Spiritus sanctus omnis propemodum
Apostolicæ doctrinæ Archetypon esse uoluit,
recurramus: præsertim in inuestiganda
uocum significatione, ex qua sane colligi
locorum sententias oportet. Quo pacto enim
scias ueram loci sententiam, si propriam non
habeas uerborum illius significationem?
ex quibus equidem non intellectis, multos
passim errores natos esse uidemus.

Sic

Sic quidam Petrum, caput, ex saxo fecerunt
Sic & alij spiritualementem cultum apud Paulum, moderatum corporis exercitium esse putarunt, siue castigationem, & quæ innumera recenseri hic possent. Deinde quoties loci pugnare inter sese uidebuntur, ut discrimen habeamus inter locos qui proprie tractant aliquid, & qui aliud agentes eiusdem rei etiam obiter meminere, utq; maius sit locorum pondus, qui proprie aliquid tractant: alijq; ad illos referantur. Postremo si par esse pondus locorum pugnantium uideatur, ut illorum conciliatio ex mutua plurium locorum collatione petatur, eius modiq; illis interpretatio adhibeatur: quam Scripturis familiarem esse constet, à peregrinis uero, & quarum in Scripturis usus non sit ullus, interpretationibus abstinemus. Hæc etsi mihi postea quoq; (ubi id commodum fuerit) repetenda adhuc erunt, præfari hic tamen paucis uolui, ut si illa urgeri suis postea locis uideas, ne ueluti renoua offendaris. Nihil autem iniqui me hic petere arbitror, quod mihi negari abs te possit: siquidem solam uerbi Diuini auctoritatem

toritatem (quemadmodum te facturum esse credo) sequi uelis. Et si has leges recipis, tu ipse comperies te in approbandis tuis dogmatis parum solido fundamento niti, etiam si tibi inuictus ipse uidearis. Erant autem tria potissimum Religionis nostrae capita, de quibus inter nos non potuit conuenire. De Christi Domini incarnatione: de Baptismo: & de Ecclesiastica, ad uerbi ministerium, uocatione. De his itaque tecum agemus, nostramque tibi doctrinam, quantum Dominus permiserit, inuicta uerbi illius autoritate approbabitur. Sed quoniam & per ualitudinem meam parum alioqui firmam, & per negotiorum item molem absoluerem id mihi nunc totum non licuit: atque alio demum uocatus certus esse etiam non possem, quando mihi rursus ad ceptum opus redeundum esset: & non desissent praeterea, qui hoc à me flagitarent, ut quae de Christi Domini incarnatione collegi, ne amplius premerem: etiam si reliqua nondum absoluissim: propterea quod per nostrum silentium, tui, plurimos in tuis dogmatis confirmet, dum nos (si quid modo

do

do haberemus) tibi iam dudum haud dubie responsuros fuisse iactitant: & certissimam tibi (dum nos silemus) uictoriam decernunt. Facile id mihi passus sum persuaderi, ut repositis in aliud tempus reliquis illis capitibus, nempe de Baptismo, & Ecclesiastica uocatione: nostram tibi doctrinam de Christi Domini incarnatione approbemus. Baptismi uero & uocationis Ecclesiasticæ causam in aliud tempus suspendamus. Age igitur ad rem ipsam iam tandem accedamus, & quæ de incarnatione Christi inter nos controversa sit, exponamus. Omnis nostra controversia circa originem carnis Christi uersatur, iuxta quam homo esse uoluit, cum sit unus atque idem (iuxta diuinitatis suæ existentiam) cum Patre & Spiritu sancto Deus, laudandus in sæcula, Amen. Non igitur hic quaeritur, An Christus Dominus sit ille Patris Dei unice dilectus, illiq; ὁμόοιος Filius: hoc enim extra controversiam omnes, uno ore cum Petro Apostolo profiteamur. Sed de natura atque origine carnis suæ quaestio est,

est, ut certam humanitatis quoque suæ
rationem habeamus: quemadmodum ues
re Deum esse nouimus, dum illum Patri
ὁμοουσιον esse fatemur. Quare & tu extra
causam adferre uideris illa, in tua aduers
sus nos Epistola, quæ ad probandam
uerbi æterni in Diuinis naturam, Patrisq;
Dei omnia per illud creantis, gubernans
tis, ac restituentis prouidentiam, quæ ras
men tu ita urges, quasi nos ea apud te
impugnassemus, tuq; illa aduersum nos
tuenda suscepisses. De hoc sane nulla
unquam apud nos dubitatio erat: imo ues
ro id nobis in causa etiam fuit, ut do
ctrinam tuam de Christi Domini incars
natione non reciperemus, quemadmos
dum postea dicemus, tantumq; abest ut
ea impugnemus, ut in adiumentum quos
que illa causæ nostræ, ueluti per te iam
concessa, accipiamus. Cæterum ut ins
tra certos fines nostra concludatur dispu
tatio, id solum hic agendum nobis est, ut
de origine ac natura carnis Christi dis
seramus, quæ uero huc non pertinent,
non

non temere etiam admisceamus. Hic igitur nos docemus Christum Dominum carnem è matris suæ substantia sumpsisse, ut quemadmodum eiusdem est cum Patre suo substantiæ ante sæcula genitus, ita eiusdem fit etiam cum matre (& proinde nobiscum quoq;) substantiæ homo in sæculo natus. Neque interim duos Christos facimus (quemadmodum tu parum equidem Christiane de Christo loqueris) sed unum atq; eundem Christum, Deum pariter atq; hominem esse fatemur, id uero non commixtione ulla Diuinæ cum humana substantiæ, sed admirabili quadam in una eademq; persona coniunctione, quæ tamen Spiritu sancto autore facta fit, non commutatione Diuinitatis in carnem (quemadmodum tu somnias) sed assumptione humanitatis in Deum, quemadmodum Athanasius docet. Hæc nos inquam de natura ac origine carnis Christi. Tu uero uideri quidem uis Christo Domino & Diuinitatem simul & humanitatem tribuere: sed ita illi id utrunq; interim tribuis, ut utrunque ei adimere potius uelle uidearis. Do-

ces enim uerbum illud, quod est Deus eiusdem cū Patre existentia, quodq; olim Spiritus erat, in uirginis demum utero ex Spiritu sancto factum esse carnem, desinseque esse quod erat, nempe Spiritum, et ueluti commutatione quadam cœpisse esse quod non erat, carnem, in qua demum & passum sit pro nobis, & mortuum, & sub peccatum condemnatum, faterisq; Christum esse Deum, sed mutabilem, & mortalem, ac rursus fateris esse hominem, sed sine nostra carne qui sumus homines, quasi uero aut Deus natura esse possit mutabilis, aut homo sit, qui carne humana careat. Hæc igitur inter nos est controuersia. Nos (ut ueram Christo Domino Diuinitatem iuxta ac humanitatē asseramus) dicimus, Verbum illud adorandum, quod natura ab æterno & in æternum est Deus, & proinde Spiritus etiam: esse etiamnum quod erat, sed ita iam nobis in Christo Domino coniunctum, posteaquàm carnem in se nostrā assumpsit, ut sit uere quod dicitur Emanuel, hoc est, nobiscum Deus. Tu uero doces

B tatione

16
tatione quadam factum esse carnem, eã uero
nō nostram, sed è Spiritu sancto concep-
tam & deductam. interim uerotibi ipse nō
constas, sed nescio quid de promissione
imaginaris, & rem ita omnem implicas, ut
incertum sit, ad uterum ne matris, an uero
ad uerbum promissionē referri uelis. Hoc
igitur primo excutiendum nobis erit, & uis-
dendum utri hic à uero aberremus, Ordie-
mur autem ab eo quod utrique citra con-
trouersiam fatemur. Verbum esse Deū, ac
primum nostra confirmabimus, deinde ue-
ro ad tuorum confutationē descendemus.
In hoc autem consistet summa nostræ con-
firmationis, ut doceamus nulla id commu-
tatione fieri potuisse, ut uerbum quod erat
Spiritus, fieret caro: deinde adferamus testi-
monia, Verbum carnē factum esse assump-
ta nostra in se natura. Iam uero in confes-
so id est, Verbum quod caro factum est fu-
isse ab æterno Deum, neque te hic a nobis
dissentire puto: Quod si uere Deus erat, eius-
dem cum Patre existentie haud dubie erat.
Deus enim ipsemet apertissime per prophe-
tā suum testatur Extra se nō esse ullū. De-
um. Et

um. Et loquitur illic de tota Diuinitatis exis-
stētia ut quidquid omnino est uere Deus, id
totū unius atque eiusdem existentiaē esse in-
telligamus, unde & nos unum atque eun-
dem Deum in tribus personis adoramus.
Quare si Verbum illud quod caro factum
est, uere & ex animo fateri esse Deū, nega-
re certe non poteris, illud unius atque eius-
dem cum Patre existentiaē esse oportere.
Aut si id neges, ne Deū quidē esse fateri po-
teris (quidquid omnino hic somnies) quum
Patri ^{o. i. u. s. i. o. s.} non sit, neque enim mentitur
Deus, qui id de se ipso testatur. Porro Dei
existentiam nobis Scriptura multis locis
ob oculos ponit, quatenus à nostra infirmi-
tate apprehēdi potest. docet illū esse Spiritū
et proinde Spiritu quoque adorari oportere:
Deus spiritus est inquit Christus. Docet
esse immutabilem, non quod ad existens-
tiam modo, sed quod ad uoluntatem quo-
que attinet: Ego sum inquit Deus & nō mu-
tor. Docet præterea esse sanctū: Sancti eri-
tis, inquit, quia ego sanctus sum. Docet esse
& æternū. Dominus in æternū permanet.
Srigitur tu uerbū illud sacrosanctū agnos-

B ij cis esse

cis esse uerum Deum: illud cōcedas necesse
est, ut Spiritus fuerit priusquā caro fieret,
ut fuerit immutabilis, sanct⁹ & ætern⁹, quā
doquidē extra hunc talem & unū Deū non
est ullus amplius Deus. Quod si uerbū Spi-
ritus erat, et quidem immutabilis, qui fieri
id potuit, ut in carnem mutata sua existen-
tia transfiret? Si sanctus, quomodo sub pec-
catum in Patris iudicio condemnatur? Si
æternus, quo pacto moritur? Quo magis
igitur nobis assentiris uerbum uere esse De-
um, hoc magis ipsemet pugnas aduersus
tuā doctrinā de Christi Domini incarnatio-
ne, dum uerbū illud quod Deus est, facere
conaris mutabile, condemnationi obnoxii-
um, & mortale, quorū equidem nihil in id
quod uere Deus est, cadere ullo modo po-
test. Nec est quod nos hic rationis nostræ
iudicio niti cauilleris. Os Dei loquutum est
de sua ipsius existentia quæ recensui. Quare
hoc tibi ipsi faciendum hic esset, quod à
nobis toties fieri postulas, hoc est, ut des
gloriam Deo: atq; de illo ita plane sentias,
quemadmodum se ipsemet nobis uerbi sui
testimonio patefecit, frustra autē quæ dixi
ad patris

ad Patris duntaxat personam referas: absolute de Deo dicta esse hæc omnia legimus, ut sub Dei nomine id totū quod Deus est intelligamus: neque extra hanc illius existentiā ullū nobis aliū Deū somnietur, qui quidē uere fit Deus. Iā & illud quod huius nostræ cōtrouersie præcipuū caput est Paulus aperte discutit: Nos dicim⁹ Verbū post carnē nostrā ē matre uirgine assumptā (quod quidē ad diuinā naturam suam attinet) spiritū etiam amnū esse: tu uero doces in matris uirginis utero e spiritu (cōmutatione quadā) factum esse carnem, neque aliud esse ais Christum in carne, quā uerbum incarnatū, quod olim spiritus erat. Hic igitur Paulū iudicem audiamus. Is uero Christū spiritum appellat, nimirum uerbi naturam in illo intēs, nos ad imaginē suā uirtute sua transformātē, Dominus (inquit) spiritus est. Quod si uerbum in carnem transiit, quo pacto Christus à Paulo uocatur Spiritus? Aut si etiam num Spiritus est, quo pacto constare poterit tua de illius incarnatione doctrina? Nos igitur Dei ipsius uocem sequuti, sequuti & Pauli doctrinam, neque factum esse, neque

fieri potuisse docemus, ut uerbū illud quod
Deus est, ulla unquā cōmutatione factum
sit caro. Locum Ioannis illum (Verbum caro
factum est) postea expendemus, qui nul
lam nobis cōmmutationis necessitatem im
ponit. Nunc quod cœpimus prosequemur,
hoc est, quonam modo Verbum factum sit
caro, sine ulla Diuinæ suæ existentiaē com
mutatione. Id uero nobis pulcherrime ex
ponit Paulus, etiam si tu uerba illius inuer
tere conaris. Christus (inquit) cum in for
ma dei esset non rapinam arbitratus est ut
esset æqualis Deo, sed semetipsum inaniuit
forma serui sumpta. Audimus ecce incarna
tionis modum. semetipsum inaniuit
(inquit) *FORMA SERVI SUMPTA.* quid
(obsecro) clarius dici potest? Dubiū sane
nō est inaniēdi uoce designari hic mysteriū
Dominicæ incarnationis. Estque huiusmo
di Paulina argumentatio: Nos debere ergo
ga nos inuicem ita affectos esse quemad
modum Christum Dominū erga nos affec
tum fuisse uidemus. Non esse nobis spectā
da que nostra sunt, sed quæ aliorū. Resque
proximi nostris rebus anteponēdas semper
esse imo

esse, imo uero etiã si quid forte in nobis quã
in alijs præstantius uideamus, infirmitatem
nobis tamem aliorum magis intuẽdam,
quam donorum nostrorum excellentiam,
atque adeo hanc dissimulandam potius,
illam uero quodammodo induendam, ut
eos qui imbecilles sunt, ad nostrorum etiam
donorum communionem istiusmodi
dissimulatione perducamus. Quandoqui-
dem & Christus Dominus nostra magis
quam sua spectare uoluit, & maiorem se
habere declarauit nostræ miserix, quam di-
uinæ suæ ipsius excellentiæ rationem. Cum
que Deus ac Dominus esset omnium, dissi-
mulata interim ea Dei forma, hoc est, in
effabili illo diuini splendoris sui aspectu,
quo se omnis gloriæ Dominum ab æterno
in sinu Patris sui esse declarauit: & assump-
ta in nostrã gratiam serui forma, hoc est,
humili carnis nostræ aspectu, nostri similis
esse uoluit, ut nos sui similes redderet, as-
sumptaque in se carne nostra omnẽ simul
nostram infirmitatem induit, ut nobis suam
impertiret gloriam, quam à Patre suo cæ-
lesti factus homo accepit. Iam si propos

sito Christi Domini exemplo hortatur nos
Paulus ad assimilandā proximī infirmita
tē, quo illū lucrifaciamus, certe in proposi
to exēplo impleri id oportuit, ad cuius imi
tationē prouocamur, alioqui frustra id exē
plū Paulus proposuisset, in quo id præstitū
nō fuisset, ad cuius nos imitationē adhorta
tur. Perspicuū est igitur ex hac Pauli argu
mētatione, Christū Dominū, nostrā, & nō
alterius ullius carnis infirmitatē in sua in
carnatione induisse, nedū ut cōmutatione
ulla prioris existētiae factus sit caro, præfer
tim quæ nostra omnino nō esset. Neque est
quod hic arguteris in formæ & inaniēdi uo
cibus: quod enim ad formæ uocem attinet,
dubiū nō est eodē illam modo accipi utrobi
que oportere: hoc est, & in Dei, & in serui
cōsideratione, neq; altero loco aliter posse
accipi, quàm ut primo illā loco positā esse
uidemus, siquidē uerba uerbis debeāt respō
dere. Perspicuū est autē in Dei consideratio
ne, formæ uocē accipi nō posse pro externa
duntaxat similitudine (hoc namq; esset Chri
stū Dominū Diuina sua existētia uelle exue
re) Proinde ne in serui quidē consideratione
ad eum

ad eū modū accipi etiā potest. Neque obscū-
 rum est quid apud græcos significet μορφή
 nempe non externam illam dumtaxat simi-
 litudinem, qua alij alijs similes sumus (hæc
 enim ab illis ὁμοίότης uocatur) sed speciem ip-
 sam, siue characterem aut aspectum, quem
 mox rursum χῆμα appellat: hoc est, effigiē quā-
 dam, seu figurā. Cum igitur in Dei conside-
 ratione, μορφή, siue forma, non tam externā
 ut dixi similitudinem ullā, quā ipsam speciem
 em, aspectū, figuram, effigiem, ac caracte-
 rem Dei significet: hoc est, illud ipsum, per
 quod Deus cognoscitur esse Deus: Sane in
 serui etiam consideratione aliter accipi non
 potest, quā pro ipsa seruitutis nostræ spe-
 cie, aspectu, figura, effigie, siue caractere:
 hoc est, pro eo ipso, per quod seruus (nimirū
 homo) cognoscitur esse seruus. Porro Anti-
 thesis ipsa formarū à Paulo proposita nos
 docet, ut quemadmodū id ipsum, per quod
 Deus cognoscitur esse Deus, aliud nihil est,
 quā immensa illius potentia, & splendor
 inaccessæ lucis suæ ac gloriæ: ita id ipsum eti-
 am per quod seruus cognoscitur esse ser-
 uus, nihil aliud esse intelligamus, quā carnē hu-

manitatis nostrę, sub peccati seruitutem per
Parentis nostri inobedientiam uenundatam.
Sic tamę ut carnę nostram illū assump-
sisse intelligamus, non autem carnis nostrę
seruitutem: Hoc enim est quod Paulus ait,
Dominum, formam serui, non autem serui-
tutem ipsam assumpsisse. Exponit autem
Paulus ipse carnis nostrę in nobis seruitu-
tem dum ait. Video aliam legem in mem-
bris meis, captiuum me reddentem legi pec-
cati, quę est in membris meis. Eam igitur
humanitatis nostrę carnem, in cuius mem-
bris seruitus nostra omnis ita hæret, ut non
abs re forma seu character illius dicatur:
Eam inquam Paulus à Domino assumptā
esse docet, ut nos ab hac ipsa illi adnata ser-
uitute, aut potius noxa illius, merito suo
liberaret: ac fact^o Emmamuel, in nobis uere
iuxta Ioannem, hoc est in carne nostra ha-
bitaret. Inaniendi uocem ita tu quidem ac-
cipis, ut intelligas inani esse, aliud nihil esse,
quam priorem existentiam prorsus deseru-
isse. Atque magnum hic momentum in ea
uoce (ita interpretata) ponis: quasi hoc uer-
bo Paulus significare uoluerit Christum
depositā

deposita priore existentia in alteram tran-
sisse: hoc est, e uerbo quod Spiritus erat fac-
tū esse carnē. Ita enim reddis hoc uerbū inas-
nijt sese, *Ze is vō sicc seluest wth gegaent.*
Ut uidearis docere, Filiū Dei desisse esse quod
erat, nempe spiritū: & cœpisse esse quod nō
erat, nēpe carnē. At uero subsequētia Pauli
eodem ipso loco uerba & tota illius argu-
mentatio manifeste docent, hanc uocem
aliter quam tu interpretaris accipi oportere.
Quemadmodum enim in ferenda proxi-
mi infirmitate (ad quod nos eo loco Pau-
lus proposito hoc Christi Domini exem-
plo hortatur) nō requiritur, ut dona si que
ceteris prestantiora habemus omnino des-
ponamus: sed ut illis dissimulatis ad proxi-
mi nos infirmitatem ita attemperemus, ut
ipse intelligat eam nobis communem secū
esse: cogitetque se participem posse esse
etiam eorum donorum omniū, quæ antea
in nobis agnoscebat, posteaquam uidet, no-
bis eandem infirmitatem secum una cōmu-
nem esse per nostram illam assimulationē.
Ita cum huc spectet tota Paulina eo loco ar-
gumentatio, doceri sane non potest Paulū
per hoc

per hoc inaniendi uerbum quidquamom-
nino de deferenda, deponendaue priore uer-
bi in Christo existentia significare uoluit
isse, quandoquidem sibi neque cohæreret ne-
que responderet etiam ipsamet argumenta-
tio, in qua, quod in proposito ad imitandū
exemplo imprimis urgetur, id demum in ip-
sa exempli imitatione excluderetur. Cum
igitur non hoc à nobis exigat Paulus eo lo-
co in proposito nobis Christi exempli imi-
tatione, ut dona (si qua peculiaria habet
mus) in ferenda proximi nostri infirmitate
proflus deponamus: sed potius ut illis dissi-
mulatis infirmitatem illius assimulemus:
Sane neque proposito Christi Domini ex-
plo aliud intelligi uoluit per inaniēdi uer-
bum, quā splendoris Diuini uoluntariam
dissimulationem, nostræque seruitutis in
carne nostra assimulationem. Sed & Pau-
lus ipse apertius mox declarat, quid nā uer-
bo hoc inaniēdi uoluerit designare, quod
enim μετὰφορικῶς dixerat semetipsum inaniēt
id mox simpliciter ita repetit, semetipsum
humiliauit: ut uel ex ipsiusmet Pauli uerbis
manifeste appareat inanitionem hoc loco
idem esse,

idem esse, quod humiliationem: quæ quidem constiterit non ulla prioris existentiae depositione (quæadmodum id ex ipsa Paulina argumentatione demonstratum est) sed dissimulatione Diuini splendoris sui, & seruitutis nostræ (per assumptam carnem nostram) assimulatione. Vides igitur frustra te uerbo hoc inaniendi niti, ad doctrinæ tuæ confirmationem. Ut interim illud quoque taceam, quod Dominus ipse tuæ hic interpretationi reclamationem, testatur enim ipsemet, se non ita semetipsum inaniisse sumpta in se forma nostræ seruitutis, ut formam Dei prorsus deposuerit deserueritue, quod quidem fieri oportuisset, si per prioris formæ desertionem nostram formam assumpsisset, nam & in cælis se interea fuisse docet, cum hic in terris nobiscum ageret: Et faciem suam ut solem, uestesque ite suas ut niuem splendens facit. Quid uero, dum ægrotos sanat, mortuos suscitatur, & (quod soli deo est proprium) uerbo peccata condonat: An & tum quoque se ita inaniit, ut nullam prorsus Dei formam reliquam apud se haberet? Perspicuum est igitur hoc Pauli loco & formam serui quam

Filius

filius Dei assumpsit aliud nõ esse, quam car-
nem humanitatis nostræ: que est ipsissimus
character forma ac species nostræ seruitu-
tis: & inanitionẽ idem plane esse, quod hu-
miliationẽ, neque posse doctrinam tuã cum
Pauli doctrina hoc loco consistere, qui non
recte germanice redditus (quod quidẽ ad
uerbũ inaniẽdi attinet) errori forte tuo occa-
sionem dedit. Habemus ergo ex hoc Pauli
loco, Verbum illud adorandum (quod est
ab æterno & in æternum Deus) factum esse
hominem non ulla commutatione prioris
sux existentiæ, neque item prioris formæ
sux desertione: sed assumptione carnis nos-
træ per uoluntariam ipsius humiliationẽ.
Hunc porro humiliationis Dominicæ mo-
dum quo seruitutis nostræ formã in se ille
recepit pulcherrimẽ nobis describit idem
Paulus, in Epistola ad Hebreos capite ij.
Simulque & Diuini in hac parte consilij ra-
tionem exponit, Quod uidelicet Pater De-
us filium suum honorare uoluerit, dato illi
iuxta prouidentiam suam regno, quod mul-
tis filijs in gloriam (merito suo) adductis
constaret. Quo pacto enim Rex esset, aut
quibus

quibus imperaret, si nullos regni sui ciues
ac ministros haberet? Porro cū id Diuina
posceret iusticia, ut quod per carnē nostrā
in lumbis Adæ cōclusam promerueramus,
id ipsum in eadem carne nostra etiā depen-
deretur: nos uero id præstare non posses-
mus, Et tamē in hoc conditi à Deo essemus,
ut in gloriam regni nihilominus adducere
mur, Aequū hoc haud dubie fuisse, ut is pro-
pter quem sunt omnia & per quē sunt om-
nia Deus, Diuinæ hic suæ ipse iustitiæ satis-
faceret per suam bonitatem ac misericordi-
am: ac donato nobis unigenito filio suo ut
Princeps salutis nostræ esset, perfectū illū
per eas ipsas quas nos commerueramus af-
flictiones in carne nostra redderet, quo &
nos per ipsum perfecti simul redderemur,
quatenus tantū beneficiū nō contemnerē-
mus. nimirum persoluto iam in carne nos-
tra eo, quod alias debebamus: per carnis
nostræ communionem. Iam ut hoc filius
præstaret quod nulla alioqui creatura alia
præstare poterat, nēpe ut salutis nostræ Pri-
nceps esset, nosque ad regni sui gloriam ad-
duceret: Emmanuelem se esse declarauit,
et posteaquā

30
& posteaquam nos carne & sanguine cōstita
rem⁹, atque adeo per hæc (in Ada) peccasse
mus etiā: particeps & ipse factus est eorun-
dem ipsorū ut mori posset, ac per mortem
(ueluti fidelis Pontifex) tyrannidem eius
aboleret, qui mortis imperium in carne no-
strahabebat posteaquā eam nihil ipse com-
meritus, & iuxta alterā naturam suam im-
mortalis nostra duntaxat causa pertulisset.
Verba Pauli (quod quidē ad assumptæ fer-
uillis formæ modū attinet) sic habēt, Postea
quā igitur pueri cōmunionē habēt CAR-
NIS & sāguinis: Et ipse quoq; PARTICEPS
SIMILITER FACTVS EST EORVNDEM IP-
SORVM, VT PER MORTEM cessare faceret,
siue aboleret eū qui mortis habebat impe-
riū et ce. Hic uero tu agnoscis quidē ea Pau-
li uerba, & fateris, filiū Dei communicasse
carni & sanguini: Cæterum eam carnem
cui is commnicasset negas esse nostram.
At uero Paulus id agit potissimum hoc lo-
co, ut doceat, filiū Dei nostræ & nullius al-
terius carnis participem factum esse. Atque
agit hoc sane & uerbis ita dilucidis, & argu-
mentatione ita urgētis: ut neque tibi neque
cuiquam

cuiquam, ullum hic prorsus suffugium per-
mittat. Argumentatio Paulina talis est.
Adduci pueri ad gloriam Regni cœlestis de-
bebant, ut Filius Dei regnum in illis suū ha-
beret, quo ipsum Pater ab æterno iuxta suā
providentiam honorarat: Id uero cum fieri
non posset, nisi abolita prius Diaboli tyran-
nide, qui in pueros illos, hoc est, in nos om-
neis (per decretum Dei) mortis imperium
habebat: Atq; hæc ipsa Diaboli Tyrannis,
aboleri nullo alio modo posset, nisi perso-
luto in eadem carne, eo, quod iam nostro
in Ada peccato semel fuerat constitutum:
nempe morte (impleri enim oportebat de-
cretum æterni Dei) Vt igitur ea ipsa Diabo-
li tyrannis uere aboleri in carne nostra pos-
set, Filius ecce Dei, qui solus efficere id pos-
tuit, eius ipsius carnis particeps esse uoluit,
quæ & peccato (quatenus est tentatus) &
morti etiam obnoxia esset, hoc est, nostræ
(neq; enim est alia præter nostram caro ul-
la peccato ac morti obnoxia, quæ quidem
ad gloriā interim adduci adhuc debeat) ut
persoluto in ea peccati nostri stipendio, à
Diaboli illam Tyrannide liberaret. Atque

C ita nos

ita nos demum (impleta in nobis per naturæ cōmunionem. Patris sui iusticia) ad Regni sui gloriam euocaret. Hęc est (inquam) Paulina Argumentatio, qua equidem plañum fit, Filium Dei nostræ non alterius ullius carnis participem factum esse. Cū enim ait, Dominum ideo carnis & sanguinis participem factum esse, ut per mortem, Diaboli Tyrānidem aboleret, id simul docet etiā, illum non alterius ullius carnis participem factum esse, quā quæ & peccato (ut tentaretur) & morti simul obnoxia esset. Ea porro nostra est, quæ sola per peccatum morti obnoxia esse cœpit. Alioqui ne morti quidem obnoxiiū esse potest quod peccato obnoxiiū nō est. est enim nihil aliud mors quā peccati stipēdium: ac peccatum rursus mortis aculeus: Et alia caro nulla est præter nostram, quæ quidem (sed sub spe gloriæ interim) & morti sit obnoxia & peccato. Constat igitur ex hac Pauli Argumentatione, Filium Dei, nostræ & nō alterius ullius carnis participem factū esse, atq; hac ratione formam nostræ seruitutis assumpsisse. Iam & uerbis ipsis Paulinis nihil clarius esse potest.

test. Ait Filium Dei participem factum esse
carnis & sanguinis: Extare igitur pri^o oportuit
eam carnē cuius particeps esse debebat.
Quo pacto enim participaremus ihs, quæ
nusquā extarent? Deinde participare non
possumus nisi cum alijs, quod enim soli ob
tinemus, eius sanepartē habere nō dicimur:
sed Domini ac possessores totius appellamur.
Igitur cum Paulus testatur, Filiū Dei,
participē factū esse carnis & sanguinis, docet
simul, ipsum, non aliā sane carnem ullā
assumpsisse, quā eā, quæ & antea iam existi
tisset, & alijs etiam cōmunis præterea esset.
Participem enim fieri alicuius rei aliud ni
hil est, quā uenire in eius cōmunionem.
id plane nobis significat uox græca μετεχειν.
hoc est, cū alijs simul habere. Quo quidem
uerbo hic usus est Paulus, ut doceret, Filiū
Dei, non ullū aliud genus carnis (sibi uidell
cet soli propriū) assumpsisse, sed in commu
nionem seu participationē uenisse eius car
nis (nimirū humanæ) quæ & antea multo ex
tabat, & alijs etiā cōmunis erat. Nulla au
tē alia caro extabat præter nostrā (ut dictū
est) ad quam equidē & si peccato ac mortī

subjectam, promissiones interim uitæ æternæ (Christum intuentes) pertinerent. Huius igitur & nullius alterius carnis Filium Dei participem factum esse constat, cum certum sit eum nostra causa egisse quicquid egit. Quid quod ne id quidē ociosum est quod ait: SIMILITER illum participem factū esse carnis & sanguinis; hoc est, ad eundē modum; nempe per conceptionem et natiuitatem naturalem, præterquam quod sine Patre homine est homo, quemadmodum & sine matre æternus est ac immortalis Deus, refertur enim participatio carnis in Christo hac uoce SIMILITER, ad puerorum naturam, qui & ipsi carnis & sanguinis communionem habebant, ut & hinc appareat, Filium Dei, licet sine Patris hominis ministerio (id enim diserte ab angelo & uirgine ipsa matre docemur non alio tamen ullo modo participasse carni & sanguini (quod quidem ad matris personam attinet, in qua nihil exceptum legimus (quā illis pueri antea communicassent: nedum ut ullo e cælo, uel undecunque aliunde, quàm e matris substantia carnem Christi Domini

Domini deductā esse putemus. Sed omnē
prorsus dubitationē tollunt reciprocae vo-
ces additæ (EORVNDEM IPSORVM) Quæ
enim reliqua dubitatio esse potest, Filium
Dei, nostræ & nullius alterius carnis: nostri
item & nullius alterius sanguinis participē
factum esse, cum ipsemet Dei Spiritus per
os Pauli testetur, illum participem factum
esse, non equidem alterius ullius, siue e cæ-
lo, siue uspiam aliunde desumptæ carnis,
neque alterius item ullius sanguinis, sed
EORVNDEM IPSORVM, quorum uidelicet
pueri illi (sub quorum nomine nos designa-
mur) participes prius fuissent? Hoc sane no-
bis indicat additus articulus τῶν αὐτῶν, ut de
alia quacunque carne alioue item ullo san-
guine imaginari non possimus. Manifes-
tū est igitur ex hoc Pauli loco, Filiū Dei,
non commutatione ulla, desertioneue prio-
ris suæ existentia, sed ipsa carnis nostræ par-
ticipatione, formam serui assumpsisse, ne-
que uel desisse esse quod prius erat, uel
priorem formam suam deseruisse: sed
esse & nunc quod prius erat, & formam
priorem suam (tantisper dum in terris

ris uerfaretur) carne humanitatis noſtræ
contexiſſe. Neque uero hic urgebo uerba il
la Pauli, quibus & eū qui ſanctificat, & qui
ſanctificatur, ex uno omneis eſſe docet: do
nabimusque tibi ut ad Deū illa (quæ ad mo
dū uis) non autē ad Adamū referat: etiam ſi
iſta Pauli oratio aliud poſcere uideat. Cer
te uerba hæc eludere nullis unquā cauili
lis poteris, quibus Paulus de puerorū, hoc
eſt, de noſtra carne, deque noſtro ſanguine
præfatus: filiū Dei, EORVNDEM IPSORVM
idēq; SIMILITER, PARTICIPEM FACTVM
Eſſe expreſſe teſtatur. Iā & illud fruſtra no
bis eripere conaris, quod mox de aſſumpto
ſemine Abrahamæ ſequitur. Ais enim aſſumē
di uerbo deſignari hic, non naturæ partici
pationem ullā ſed in gratiā acceptionē,
ut aſſumpſiſſe hoc loco (te quidem interpre
te) nihil aliud ſit quā in gratiā recepſiſſe.
neque aliud hic doceri à Paulo, quā quod
filius Dei, non Angelos ullos, ſed Abrahamæ
duntaxat ſemen in gratiam receperit. At
uero totus Pauli ſermo uerſatur hic circa
aſſimiliationem filij Dei ad imaginem no
ſtræ ſeruitutis, quæ quidem conſtat carnis
noſtræ

nostræ participatione, non autem de nostrâ
acceptatione disputat. Quare perspicuum
est uerbum assumendi hic non tam ad ac-
ceptionem (ut tu uis) sed ad eandem pos-
tius de qua toto propemodum hoc capite
agitur ὁμοίως & proinde ad participationē
quoque pertinere. Deinde cum extra con-
trouersiam sit, idem uerbum, apud eundem
Paulum, in eodem argumento, ad eandem
nostræ seruitutis assimiliationem refertur:
dum formam serui à filio Dei assumptam
esse docet: multo hic euidentius apparet nō
alio illud referri posse quam ad eandem
eiusdem filij Dei nobiscum μετὰ χίρις, proptes-
rea quod addita particula ἰσῶς (quæ suum in
compositionibus pondus habere semper so-
let) ociosa uideri non debet. Si enim sim-
plex uerbum λαμβάνω hanc apud Paulum
(in eodē ut dixi argumento) obtinet signifi-
cationem, ut alio referri non possit quam
ad seruilis formæ participationem: multo
magis eam significationem obtinebit
hic etiam ἐπιλαμβάνω: quod equidem non
assumere modo, sed proprie etiam sus-
perassumere significat, si naturam additæ

compositiuæ particulæ obseruemus. Scio
uero te hic grauatim id latendum esse, quod
te ad græcarum uocū significationē reuoca
re ita coner. Sed mihi nō tanti hic faciendū
est tuum iudicium, quāti Spiritus sancti nō
inane aliqui consiliū, qui posteaquā do
ctrinæ Euangelicæ atq; Apostolicæ Ar
chetypō esse uoluit linguam græcam: no
stri nos etiam officij esse putamus, ut ger
manum illius intellectum e fontibus potius
us, quā e riuulis iuxta doni nostri mensu
ram petamus. Vt interim taceam non esse
decorum Christiano doctore, qualis tu ha
beri uis, non solum ignorare Archetypa
Euangelicæ atque Apostolicæ doctrinæ,
sed ea contemnere quodammodo etiam,
dum neque tu ipse in illis uersaris, & illorū
testimonia non magnopere moraris. Qua
si uero contemptus hic non in ipsum etiam
Spiritus Sanctum deriuetur, linguarum
in Ecclesia & earum cognitionis autorem,
quem tu interim ita tibi usurpas, ut solus fi
delis scripturę interpret uideri uelis. Sed ad
institutū. Satis apparet ex ijs quæ diximus
assumendi uerbum, hoc Pauli loco, oportere
tere re

tere referri ad assimulationem Filij Dei ad nos, non aut ad tuam acceptationem. Iam uero tuis ipsius armis tecum agemus, & donabimus tibi ueram esse tuam hic in uerbo assumendi interpretationem: etiam si clarissimum sit illam consistere nullo modo posse, non quod sit impia, nihil enim habet alienum à Christiana regula: sed quod ad eum Pauli locum nullo modo pertineat. Age uero, accipiatur hic assumpsisse, pro, in gratiam recepisse: quid tum postea: num ideo falsum erit, quod Paulus docet de carnis & sanguinis nostri in Christo participatione: imo uero hac tua interpretatione confirmabitur doctrina nostra de incarnatione Christi. Illud enim ex hoc Pauli loco efficietur iuxta tuam ipsius interpretationem: Filium Dei oportuisse fieri fratribus similem carnis ipsorum participatione, posteaquam illos, non aut Angelos in gratiam recepit. Eritque Pauli Argumentum huiusmodi, sumptum ab æterna ac immutabili iusticia Dei, & fidelitate Sacerdotij Christi, quem Paulus non misericordem solū, sed fidelem quoque Pontificem appellat. Filius Dei homines

non Angelos in gratiam recepit: Et hi reci-
pi non poterant nisi abolita Diaboli in il-
los tyrannide, idque per mortem, quæ car-
ni nostræ in pœnâ peccati constituta erat:
Posteaquàm igitur semen Abraham assum-
sit, hoc est in gratiam recepit: debuit sane
fratribus PER OMNIA similis reddi, ut se
non solum misericordem, sed fidelem quo-
que Pontificem esse declararet in nostrorū
peccatorum expiatione. neque enim tam
fideliter succurrere potuisse uideri potest.
Dominus noster, nobis, qui tentationibus
subiecti sumus, si se iisdem tētationibus eti-
am obnoxium ipsemet assumpta seruitutis
nostræ forma non redidisset. quàm facit
iam, posteaquàm factus et ipse obnoxius
nostris tētationibus (per naturæ nostræ
participationem) atque adeo tentatus etiā,
potest iam demum omnibus qui tentantur
uelut fratribus succurrere: & ut uere fidelis
Pontifex suo ipsius (iuxta eandem carnem)
merito ad sui illos regni gloriam euocare.
Estque hic obseruandum diligenter, quod
Paulus hoc potissimum nomine, Christum
fidelem Pontificem esse statuit, quod se ob-
noxium

noxium fecerit tentationibus nostris. Inde enim id quoque colligitur, filium Dei, nostram, et nullam aliam carnem assumpsisse: quæ sola talis creata est, ut tentari & proinde peccare quoque ac mori posset. Alioquin quod cœlestis Diuinique est, id prorsus est ^{omnipotens} quemadmodum Iacobus docet. Quod si iuxta carnem filius Dei factus est tentationi obnoxius, ut se fidelem Pontificem nostrum esse declararet: perspicuum est, eum, non aliã carnẽ assumpsisse, quã nostrã, ut in ea tentari & proinde mori quoque posset, nobisque merito suo succurrere, qui & tẽtationi et peccato & morti (quantũ in nobis est) subiecti sumus. Nã in eo ipso (inquit Paulus) quod tentatus est, potest & ñs qui tentãtur succurrere. Vtcũque igitur Paulũ hic interpreteris, manet inconcussa doctrina nostra: filiũ Dei, nostrã & non aliã carnẽ assumpsisse, idque per illius participationẽ. Vt interim taceã, quod Paulus Christum Dñm (quatenus hominẽ haud dubie) in caput suæ Ecclesie datũ à Deo Patre esse testat. Fieri sane nõ potest quin caput cũ suo corpore communionẽ eiusdẽ carnis habeat

Et cum

Et cum prior sit Ecclesia Christi incarnatione: cui quidem in caput ac Pontificem æternum datus sit Christus, ubi temporis plenitudo aduenisset: manifestum est, Christū nostræ carni participare oportuisse, ut caput nostrum esset, et nos membra illius uicissim. Manet igitur incōcussa nostra, imo uero non nostra sed Catholicæ potius Ecclesiæ doctrina, omnium orthodoxorum sententijs comprobata: Filium Dei, hominem factum esse, non commutatione ulla prioris suæ existentiae, neq; item desertione prioris suæ formæ: sed formæ seruitutis nostræ, hoc est, carnis nostræ assumptione, per illius participationem, quemadmodū Paulus docet. Superest iam ut modum quoq; eius ipsius participationis exponamus: hoc est, quonam modo & per quos Filius Dei particeps factus sit carnis nostræ, ne quid omnino in causa hac amplius desyderari possit. Et quoniam multi extant scripturæ loci qui de Christi incarnatione differunt, tuq; in eorum interpretatione dissentire à nobis uideris: atq; interim urges quosdam quod nos tamen non suo loco abs te fieri
puta

putamus: Ponendum nobis erit initio discrimen inter locos ipsos: ut sciamus, recte ne illos ad causæ nostræ confirmationem accommodemus: an uero eos (quod quidem tu nobis facere uideris) uel quodam detorqueamus. Sunt autem loci qui in alio argumento uersantes, ad illius confirmationem, incarnationis Dominicæ etiam per occasionem meminerunt, ut in oratione Pauli Antiochiæ habita Acto. xij. Sunt rursus qui historico quodam more rem gestam narant, Ioan. i. modum autem rei gestæ non explicant. Sunt & qui modum explicant, sed alij minus expresse, alij magis: alij alio spectantes, alij uero in hoc proprie proditi ut non aliud tractent. Inter hos igitur tutissimū fuerit, eum potissimum locum designare, ac primo ante alios loco ponere (ut alios omnes ex eo metiamur) quem nemo negare potest in hoc proprie præ omnibus alijs proditum esse, ut quicquid omnino uel ad historiam, uel ad modum susceptæ à Filio Dei carnis humanæ quoquomodo attinet, id totū nobis exponeret & explicaret. Is uero est Lucæ primo capite, ubi missus in
hoc

hoc peculiariter à Deo Angelus legitur, ad
eam ipsam uirginem, quæ Domini mater
futura erat: ut illi & rem ipsam quam De
us per eam compleri uolebat, & modum illi
lius omnem exponeret. Quemadmodum
enim ad neminem magis pertinebat scire
uniuersum simul hoc incarnationis Domi
nicæ arcanum, quàm ad eam ipsam Virgi
nem, quam ad tantæ rei ministeriũ Deus
ipse elegisset. ita & nobis tutissimum erit
huic Angelicæ legationi niti in apprehen
dendo mysterio Dominicæ incarnationis,
presertim cum hunc esse proprium illius
scopum uideamus. Atque sane non frustra
id Deus Virgini sanctissimæ, non per som
nium, neque per qualemcunque nuncium,
sed per Angelũ in hoc peculiariter missum
idque facie ad faciem exponi uoluit: nimis
rum ut totius rei et seriem et modum non
aliunde, quàm e uerbis Angeli, imo uero
Dei ipsius æstimaret. Quod si Virgo conce
pit Christum, posteaquam Angelicæ huic
legationi credidisset: neque nos profecto
sallemur hic, si uirginẽ ipsam imitati, om
ne Christi Domini incarnati mysteriũ ex
hac pos

hac potissimū etiā legatione Angelica mes-
tiamur. Ex Angeli igitur uerbis nos quoq;
omnē & historiam et modū Dominicæ in-
carnationis æstimabimus. & quidquid in il-
lis expressum habetur, id totum citra om-
nē disquisitionē uerissimū esse credemus:
Quod si quid alijs forte locis diuersum nō
nihil in eo ipso argumento proditū uideri
possit: id ex loci huius significatione mode-
rabimur potius, quā ut illius autoritatē
quoquomodo eleuemus, cū illū proprie no-
bis in hoc traditū habeam⁹, ut ex eo omne
cōceptionis Christi mysteriū æstimemus.
Neq; id iniquū tibi uideri debet. Necessē est
nanque (ad tollendam scripturę repugnan-
tiam) locos, alios alijs cedere, in simplici ac
nuda ipsorum interpretatione. Estq; sem-
per habendum discrimen inter locos qui
proprie tractant aliquid: Et qui eiusdem
rei (aliud interim agētes) per occasionem
meminerūt, id quod ex proprio cuiusque lo-
ci scopo cognosci facile potest. Atq; ut cer-
tum derebus omnibus sensum scripturæ to-
tius habeamus, oportet eos locos qui alicui-
us rei controuersiam (aliud interim agētes)
pariunt

pariunt, ex aliorum locorum significatione
æstimari: potissimum uero eorum, quibus
proprie id exponitur quod in controuers
siam uocatur, alioqui incerta erunt in scri
pturis omnia, ac nusquam non secum fere
scriptura ipsa pugnabit. Huc uero pertinet
troporum remedia (quibus plena est ubiq;
propemodum scriptura) ut illorum præsi
dio repugnantiam locorum mitigemus.
Sed & hic rursus non sunt nobis nimium
laxanda frena, imo uero cauendum dili
genter, ne quouis loco quoduis etiam tro
porum genus sine discrimine uel admitta
mus uel excludamus. Est enim semper reti
nenda scripturæ simplicitas, quoad eius ma
xime fieri potest: præterquam si aliquam
repugnantiam inducat. Quare in locis qui
proprie tractant aliquid, nunquam tropos
admittere ullos debemus, præterquam si
nuda ac simplex uerborum significatio
scripturæ repugnantiam pariat. In locis ue
ro qui eiusdem rei etiam sed aliud agentes
per occasionem meminerunt, excludere rur
sus tropos non possumus, quoties simpli
citer expositi controuersiam inducunt, ne
scriptus

scripturam pugnantem aut mendacem faci-
ciamus. Deinde id cauendum est etiam in-
ter ipsa troporum genera, ne peregrinos
ab usu scripturæ tropos temere pro nostro
arbitrio recipiamus: sed illos potissimum
(sicubi opus est) adhibeamus, quos scriptus
ris, uel in eo ipso quod tractatur, uel in simi-
li argumento alijs locis familiares esse scis-
mus. Ad hunc igitur modum Angelicam
hæc ad uirginem legationem exponemus,
& quoniam proprius in illa est hic scopus,
ut & historiam & modum incarnationis
Christi exponat: quidquid sane huc perti-
net id totum nude ac simpliciter exclusis tro-
pis omnibus accipiemus, quatenus nullam
scripturæ repugnantiam inducât. Ad histo-
riam porro incarnationis Christi hæc pos-
tissimum pertinent. Ecce concipies & paries
filium. Ad mysterij uero explanationem
Spiritus sanctus superueniet in te, & uirtus
altissimi obumbrabit tibi. Hæc ergo uerissi-
ma esse statuemus, Christum Dominum,
superueniente Spiritu sancto, & uirtute al-
tissimi obumbrante à Maria uirgine & cõ-
ceptum & natum esse: esseque uere illius fili-
um, &

40
um, & illam matrem ipsius. Quodque ad
historiam primū attinet, obseruare debe
mus duo nobis ab Angelo, & multo antea
à Propheta prodita esset quibus docemur,
& Mariam, Christi matrem ueram fuisse,
& Christum item Mariæ filium: nēpe quod
illū non parere modo, sed & cōcipere debe
bat. Quare & nos e duobus istis historiā Do
minicę incarnationis metiemur: Atq; uir
ginē sanctissimam, ueram ac naturalem, &
in concipiēdo & in pariēdo matrē ueri ac na
turalis (iuxta carnem) filij sui Christi Do
mini agnoscemus. neque sane aut in cōcipi
endi, aut in pariendi uerbis, neque item in
filij appellatione, ullius tropi mitigationē
admittemus. cum nullus sit scripturæ locus
qui id neget, nedum ut quoquomodo im
pugnet: plurimi autē qui id attestent & cōfir
mēt: præterquàm quod uiro nō cognito, &
peperit et cōcepit. Et quoniā summa totius
nostræ controuersię à uerbo cōcipiendi pē
dere uidetur (nos enim ex uirginis matris
substantia Christum Dominū iuxta carnē
cōceptum esse docemus: tu autē nō ex uirgi
ne sed ex Spiritu sancto conceptū profiteris)
concupiend

concipiendi nobis ratio non nihil explicanda
erit: ut simplicem ac naturalem illius signi-
ficationem habeamus, a qua nobis receden-
dum non est ullo modo, ut intelligamus qua-
tenus uirgo sanctissima defuncta sit matris
officio in filij sui naturalis (iuxta carnem) con-
ceptione. Patieris autem hic nos a Philoso-
phis qui naturalia tractarunt petere con-
ceptionis nostrae modum: neque enim a the-
ologia hic discedimus dum nostram ipsos-
rum naturam (quae singulare Dei opus est)
scrutamur, praesertim si in illa Dei bonitate
& potentia obseruemus. Primum igitur scia-
mus Diuina hoc prouidentia constitutum esse,
ut homines ex hominibus gignantur, neque
hominem uere dici posse (naturalem praeser-
tim) qui non ex homine gignatur. obtinet
enim uim suam adhuc uox illa Dei: Cres-
cite & multiplicamini: Et omnem gignen-
di nostri naturam ita gubernat, ut quod ad
utrumque simul (masculum uidelicet & fe-
minam) dictum est, ad utrumque simul etiam id te-
stetur pertinere. Neque uero negabis (opi-
nor) sub crescendi & multiplicandi uerbis con-
prehensam quoque gignendi uim esse: nusquam enim

Dij aliud

aliud habetur testimoniū de generis huma-
ni propagatione: Non igitur negare poteris
gignendi uim, nō ad masculū tantū, sed ad
matrē quoq; ita pertinere, quē admodū uox
illa (Crescite) pertinet t̄ā ad Euam quā ad
Adamū. Idem porro nos docēt Philophi fe-
re omnes, *Diuinæ* in hac parte ordinationis
interpretes ac scrutatores, diserteq; testan-
tur, fœtum nō ex patre tantū concipi, sed ex
matre etā: Et confirmant hoc multorum &
uariorum exemplorū experientia, quæ hic
non attinet commemorare. Confirmant
item & rationibus naturalibus, Non sine
causa id fieri, ut alij patres suos, alij uero
matres, non forma solum aut ualetudine,
sed ingenio quoque per omnem uitam su-
am referant, id e sola alimonia prouenire
non posse: e qua si quid huius proueniret,
aut omnes matrum essent similes, aut mu-
tato alimoniae genere, & formam haud du-
bic etiam & ualetudinem, multo magis au-
tem ingenium ipsum infantiam superegres-
si mutarent. nunc cum & morbos à parenti-
bus propagatos, non ante adultam ætatem
se in liberis exerere uideamus, ubi iam
maternæ

maternæ alimonix locus non est ullus: & ingenia semel in liberos e parentibus deriuata nūquā mutari: perspicuum est, hæc, e sola matris alimonia (ut per omnem uitā nostram nobis adhereant) ingenerari non posse: sed ex ipsa parentum substantia deriuari. Addunt & aliud de sexus in concipiendo uariatione: quam etsi ad Deum referre semper debemus, tamen naturæ quoque opus in illa agnoscimus, quæ & ipsa ociosa non est in opere suo iuxta Dei ordinationē. Cur enim nō semper ex iisdem parentibus (ut patres affecti sunt) aut masculi gignerentur aut foeminae, si Deus matrem in concipiendo ociosam esse uoluisset? Postremo & earum exempla adferunt, quæ habent cum quibus concipiant: habēt cum quibus steriles esse coguntur. quod equidem fieri non posset, si à patre solo uis tota gignendi pēderet: & nihil hic mater quoq; præstaret. Hæc igitur cum aperte testentur, uocem illā Diuinam (Crescite & multiplicamini) quæ admodum ad Euam æque atque Adamū dicta est, ita ad utrunque ex æquo parentē etiam (quod ad gignendi uim attinet) perti-

D iij nere:

nere: etiã si patri primas semper partes tribuamus, perspicuum est matrem quamlibet, in foetu concipiendo uim gignendi ex sese etiã perinde atque patrem obtinere. Quare & in historia conceptionis Christi, cum & Angelus simul & Propheta apertissimis uerbis testentur, Virginem Mariam, non in gestando ac pariendo solum, sed in concipiendo quoque ueram Christi matrẽ, ac Christum rursus uerum Mariæ filium fuisse: Cum in persona Virginis matris nihil excipiat quod quidem ad historiam concipiendi attinet: neque ullus scripturæ locus extet qui neget, Mariam, in concipiendo filio suo matris officio uere defunctam esse, quod in se præsertim esset: non est sane cur & nos à nuda ac simplici concipiendi significatione in Christi Domini incarnationis historia circa uirginis matris cõsiderationem discedere debeamus, præsertim cū Angelus dicat, tu concipies filium, idque in utero tuo. Et si nude ac simpliciter uerbum concipiendi accipiamus: perspicuū est, neq; Mariam uirginem dici uere posse matrem Christi in concipiendo præsertim: neq; Christum rursus

rum rursus Mariæ uerum ac naturalem fi-
lium: si in concipiēdo nullum gignēdi ex se
se officiū uirginī matri permittamus. Quo
quo te uertas igitur, alterum fatearis neces-
se est: Aut Mariam non defunctam esse pa-
rentis officio in concipiendo Christo filio
suo, si illum ex ea conceptū esse neges: Aut
si Mariam in concipiendo quoque filio suo
matrem uere agnoscis, negare nullo modo
possis, Christū ex illa (quāquā uirgine) tā
quā e matre filiū nihilominus concep-
tū esse. Non potuit autē hic nos fallere An-
gelus, aut uerius Deus ipse, Angelicæ lega-
tionis autor: Certum est ergo Virginem
sanctissimam (ut Christi uera mater esset)
in concipiendo illo parentis officio uere de-
functam esse: & Christum rursus Dominū
ut illius filius uere uicissim esset non aliud
de quā ex ipsa matre (quāquā uirginis-
ne) conceptum esse. Atque de historia con-
ceptionis tantum. Iam quomodo Maria,
Virgo cum esset, matris interim officium in
concupiendo peregerit, id nobis ab eodem
Angelo expositum etiam habemus. Præ-
ter naturam erat ut uirgo sola conciperet:

ad duos enim uox illa Dei pertinebat (Crescite) Et proinde Mariæ quoque mirum id uidebatur: non quod ita futurum esse dubitaret quemadmodum à Propheta prædictum erat, sed quod honestati suæ, cum apud alios, tum uero imprimis apud sponsum suum metuebat. Ut igitur innocentiam suam apud illum approbare posset, idque non hominis ullius autoritate, sed Angeli & quidem à Deo ipso ad se missi uerbis, quibus equidem sponsum suum facile crediturum esse minime dubitabat: cupit ab eodem Angelo etiam certior reddi de modo ipso admittendæ huius conceptionis, posteaquam de historia illius certior iam facta esset. Atque sane decebat metus hic uerecundam Virginem, quæ presertim & sponso suo castam sese modis omnibus exhibere, & mater interim filij Dei esse debebat. Quare & Deus deesse illi in hac parte noluit, sed & metum illi omnem exemit, exposito ei per angelum huius ipsius conceptionis archano, & apud sponsum quoque omni illam suspitione (per Angelicam rursus apparitionem) liberauit. Quod equidem certo nobis documentum esse

to esse debet, Virginem matrem nihil omnino dubitasse, quando & in concipiendo & in pariendo demum filio suo ueræ utrobique parentis (quod in se quidem esset) officium iuxta angeli uerba peractura esset: sed re tota in Dominum Deum suum reiecta scire duntaxat uoluisse, quoniam id modo (incolumi interim pudicitia suæ integritate) futurum esset, neque enim denegauit Angelo suum iuxta Domini uoluntatem obsequium, neque signum item ullum tanti miraculi (quemadmodum Zacharias fecerat) expetiuit: atque adeo audiuit postea etiam, Beata quæ credidisti. Vnde statuere omnino debemus non eum esse hoc loco uerborum Angeli scopum, quæ de Spiritus sancti aduentu, deque uirtutis suæ Diuinæ adumbratione post Virginis matris interrogatio nē sequunt, ut quidquàm omnino in lege naturæ mutari uellet circa Domini conceptionē, quod presertim ad Virginis ipsius personam attineret: manēt enim immota historiarū uerba, Ecce concipies in utero & paries filium: sed huc potius referenda esse, ut Virginem de pudicitia existimationeque apud

D v sponsum

sp̄sum suū sollicitam, certam omnino red
derēt, adeo illi de castitate, deq; sua uel
apud sp̄sum de quo uehemēter alioqui sol
licita fuisse uidetur, uel apud alios omneis
existimatione nihil prorsus decessurū esse
hoc p̄fertim nomine: ut inde potissimum
summā laudē ac gloriā apud omneis totius
orbis nationes habitura esset. propterea q̄
& opus ipsum quod in ea perageretur non
hominis esset sed *Dei*: qui in nullo alioqui
opere suo reprehēdi quoquomodo posset:
Et sanctū id preterea futurū esset etiā, atque
adeo ipsiusmet altissimi *Dei* filius quod ex
illagigni deberet. Adfert autē Angelus utri
usq; eius rei causam, ac modum simul utri
usq; etiā rei exponit. Et docet, Deū ipsum id
totū operaturū esse: & ita operaturū, ut ne
mo prorsus negare possit, & opus ipsum nō
hominis esse sed *Dei*: & sanctū haud dubie
fore quod Deo ipso ad hunc modū operāte
ex Virgine nasceretur. Ne putes o uirgo (in
quit) Deū in filij sui incarnatione usurū esse
ullius hominis apud te, aut etiā Angeli mi
nisterio: Alibi his quidē uti cōsuevit pl̄rū
que ad declarandā erga mortales uolūtate
suam

suam, cæterum rem tam sublimem, ac toti
prorsus mundo stupendam, ipsemet in te
operabitur. Atque ut tibi primum, deinde
uero toti etiam mundo confiet, opus hoc,
singulare ipsius Dei opus esse, Audi eū quē
scire cupis tanti miraculi modum. Sanctus
ecce Spiritus idem cū Patre cælesti Deus, at
que adeo digitus prouidentiae & uirtus pos-
sentiae eius: is ipsemet manifestum tibi Di-
uinæ suæ præsentiae signū dabit, ut tu ipsa
illum tibi adesse sentias: atq; idem demum
omnipotēte etiā uirtute sua efficiet, ut in cō-
cipiendo hoc tuo filio, sola matris officio, si-
ne uiri ullius attactu, uere interim tamē per-
fungaris. Est hoc quidē inauditū prorsus,
neq; ipsa naturæ etiā lex admittere id quo-
quo modo posse uideat: Sed cedit hic natura
opifici ac gubernatori suo, Et De⁹ qui natu-
ræ Dñs est, is potest quidquid uult omni-
no. Et proinde quēadmodū te desua hacuo-
lūtate certiorē per me facere iā uoluit, ita
iuxta eam ipsam uoluntatem suā efficiet eti-
am, ac certū adeo tibi eius quoque rei argu-
mētū dabit admirabili uirtutis suæ Diuinæ
adūbratione, ut ipsamet te solam concipere
posse

posse sentias incolumi uirginitate tua, etiã
si id usus naturæ non permittat. frustra igitur
uel pudicitiaë hic tuæ metuas uel ex
istimationi, siue apud sponsum tuum, apud
quem te Deus ipsemet omni prorsus suspici
one liberabit: siue apud alios, apud quos ip
se sponsus Diuino admonitus oraculo tu
am tuebitur dignitatem, & omnem tui istis
us filij curam præterea habebit. Tuũ por
ro est ut in fide tuaperfistas, & certa male id
tibi non posse cedere quod fit autore Deo,
metum omnem deponas: Quin potius te
totam permittite Deo, is enim Diuina uirtu
te sua efficiet, ut (etsi tu uiro non cognito
concupere te posse non intelligis) uere ta
men nihilosecius in tuo ipsius utero concipias
filium tuum, qui idem sit quoque in
terim filius Dei futurus, atque adeo uerus
ille dudum prædictus Emmanuel, hoc est
nobiscum Deus. Hunc sane esse uerborum
Angeli scopum pariter ac sensum testantur
uerba ipsa ordoque eorum: testatur & loco
rum collatio: si quæ in Virginiscantico, in
Elizabethæ item resalutatione, & in Angeli
ca illa præterea apud Iosephum legatione
habentur

habentur, in unū huc cōferamus. Estq; hæc
simplex haud dubie Angelicæ toti⁹ ad uirgi
nē matrem legationis interpretatio: ex qua
perspicuū est, in modo concipiendi Christi,
nihil aliud à lege naturæ exceptū omnino
esse, quàm quod uirgo ipsomet Spiritu sanc
cto autore sine ullo uiri attactu concepit.
quod equidem non efficit, quominus ex sua
ipsius substantia uirgo cōceperit, imo uero
testatur Virginem matrem uirtute Diuina
naturaliter concepisse, etiamsi hic lex natu
ræ reclamet. Neque huic interpretationi ul
lus scripturæ locus repugnat, si propriū cu
iusque scopum propius intueamur, id quod
mox suis locis clarius apparebit. Quare cū
nos in cōcipiendi uerbo simplicem ac nudā
significationē retineamus, retineam⁹ itē to
tius scripturæ consensum, Et cū Propheta,
Euangelista, atque Angelo, Virginem ma
trem uere & naturaliter matris in concipien
do officium (quod in se erat) peregisse doce
amus: efficiente nimirum Spiritu sancto
quod lex naturæ negabat. Tuum iam es
set ostendere, cur reiecta simplici hac nostra
interpretatione, figuratam tuam amplecti
debeamus.

debeamus. Quæ ex scripturis ueluti pugnantia obijcis ea nihil contra nos facere suis (ut dixi) locis apertissime indicabimus: Sed ut aliquam tibi repugnantiam doneamus: An protinus liberum esse putabis, quoduis troporum genus in scripturas te posse inuehere, ne dicam confingere? Aut quo iure id tibi concedi postulabis, ut tropos (quorum nullus est in scripturis usus) ad earum interpretationem pro tuo arbitrio adhibeas, ne dicam confingas? Quare ut demus in uerbo concipiendi exponendo tropum adhiberi oportere propter tuas obiectiones, undenam tuam hic nobis interpretationem approbabis qua doces, concessisse, hoc loco, idem esse, quod aliunde conceptum gestasse? Nos clara Angeli uerba proferimus: Ecce concipies in utero filium: Et ostendimus ea non tam ad modum, quam ad historiam conceptionis Christi pertinere potius: quam equidem explicato mox concipiendi modo Angelus ipse confirmat. Hæc non negabis (opinor) Et proinde negare quoque non poteris, **Virginitas**

nem concepisse, & quidem filium suum, id
que in utero suo. Et posteaquam ostendis
mus matres in concipiendo foetu non soles
re prorsus ociosas esse (à qua sane naturæ le
ge nihil hic ab angelo exceptum esse uides
mus) Quo pacto (quæso) Virgo mater con
cepisse tibi filium suum dicetur, si de suo ni
hil prorsus in concipiendo attulit, sed ali
unde conceptum duntaxat gestauit? Aut
quo pacto Christus item filius illius erit, si
nullam sui ex illa originem, ulla prorsus ex
parte accepit? Equidem hic ostendere debe
res ad approbandam nobis interpretatio
nem tuam, ubinam in scripturis mater con
cepisse legatur, quæ in concipiendo foetu
nihil prorsus de suo attulerit, sed aliunde
conceptum duntaxat gestarit, aut aliquis
eius matris filius esse dicatur ex qua nul
lam (ut dixi) originem sui, ulla prorsus ex
parte sumpisset. id porro utrumque si nus
quam legitur, quo iure (obsecro) id a nos
bis exiges, ut omissa nostra interpretatio
ne (quæ & nihil nouum inducit, & scrip
turæ preterea, tum consensum, tum sim
plicitatem tuetur) tuam amplectamur, cuius
ne unum

ne unum quidem exemplum in uniuersa
scriptura extare uidemus: etiam si hic tibi
tropi usum permittamus? Meminisse hi-
deberes, quod iactare alioqui semper soles
te nihil docere uelle nisi ex uerbo Dei, idque
iuxta simplicem illius intellectum ac inter-
pretationem: ut aut nobis approbes tuam inter-
pretationem, aut illam abijcias. Nunc cum
neutrum facis, mirum tibi uideri non debet,
si te hic non audiamus. Iam uero ut intelli-
gas nihil aduersus nostram doctrinam fa-
cere, quæ tu uelut pugnancia obijcere nobis
conaris, locos eos quos tu omnium maxi-
me urges ordine suo excutiemus. Atque im-
primis eum locum, quem tu huc torques,
ut doceas Christum e Spiritu Sancto, non
autem ex Virgine matre conceptum esse: is
est apud Mathæum cap. I. ubi Angelus ad
Iosephum sic ait: Quod enim in illa genitum
est, e Spiritu sancto est, illud autem ante om-
nia statuendum est, quidnam sub Spiritus
sancti nomine intelligere debeamus, uirtu-
tem ne, an uero substantiam ipsius: Nos uir-
tutem intelligimus, ut quod in matre uirgi-
ne genitum erat, Spiritus equidem sancti uir-
tute, sed

itate, sed e matris interim substantia genitū
fuisse dicamus. Quod si tu ad uirtutem quo
que nomen Spiritus sancti referas, frustra
nobis locum hunc opponas, quum & nos,
non solum non negemus Spiritu sancto
autore genitum esse quod in Maria genitū
erat: sed eius ipsius Spiritus uirtute factum
esse doceamus etiam, ut Virgo uere & natu
raliter conciperet, præsertim cum in ea con
ceptione nihil prorsus mutandum esse dele
ge naturæ Angelus ipse testetur quod quis
dem ad matrem attinet, nisi quod uiro
non cognito, sancto id operante Spiritu cōs
ceptura esset. At uero quoniam nobis locū
ipsum opponis, simul declaras tibi non pro
bari, quod nomen Spiritus sancti, pro ipse
us uirtute atq; opificio accipiamus. Et pros
inde in alteram te partem magis propende
re, nempe ut sub Spiritus sancti nomine nō
tam uirtutem illius quàm substantiā potis
us designari putes. Quare etsi certus non
sim te in ea sentētia esse, ut sub Spiritus san
cti nomine, ipsius substantiam hoc loco in
telligi debere credas: tamen cum opponi
nobis locus hic non possit nisi ita exponas

64
tur, ostendendum est nobis, illum ad hunc
modum exponi, ac proinde ne nobis quidē
opponi etiā, ullo modo posse, propter scrip-
turę repugnantiam quam inde necessario
gigni oporteret. Primum autem cōsiderā-
da est causa Angelicę ad Iosephum legatio-
nis ut sciamus quoniam spectet tota illius
legatio, & quis sit proprius illius scopus,
ad quem demum omnia etiam Angeli uere-
ba commode referamus. Est enim fidelis in-
terpretis, non alio torquere orationis uere-
ba quàm ad scopū ipsum totius orationis
à quo deflectere nusquàm debemus. Doc-
et igitur Euangelista eam fuisse causam
totius Angelicę ad Iosephum legationis,
quod is concepta sinistra quadam de Ma-
ria sponsa sua suspicione deserere eam uole-
bat, unde perspicuum quoque est non eum
esse Angelicę orationis scopum hoc loco
ut Iosepho mysterium Dominicę incarna-
tionis proprie exponeret, de quo sane
adeo tum nihil cogitabat Iosephus ut lon-
ge diuersum cogitaret, sed potius ut concep-
tam sinistram illam falsamque de Maria
suspicionem

suspicionem ex animo ipsius eximeret, id
que mandato Dei à quo ad ipsum missus
esset. Putabat uero Iosephus Mariam non
seruata coniugij fide ex altero quopiam
concepisse, atque hoc nomine illam deser
rere quoque uolebat. Hoc ergo offendicu
lum à Iosephi animo tollere Deus uoluit
missio ad eum Angelo, qui illi exponeret,
opus illud quo ipse in Maria sponsa sua
offendebatur, non hominis fuisse, sed Dei.
ne ea Iosephi suspicio aut matri uirgini
aut proli ipsi etiam dedecori quoquomo
do esse posset. Quare non alio à nobis eti
am uerba Angeli referri debent, quam eo
duntaxat, quo illa referri oportere Euang
gelista ipse testatur. Nempe ut statuamus
non equidem exponi hic mysterium in
carnationis Christi, de qua nihil sane (ut
dixi) Iosephus cogitabat, sed depelli potius
à Virgine sanctissima eam suspicionem in
quam apud sponsum suum uenerat, quod
is hominis opus esse suspicaretur, non
Dei. Hucque pertinet citatum ab Angelo
Prophetæ testimoniū, quo sane utrunq; id
p̄dicatur quod ad depellendam à Maria

Maria omnem malam suspitionē maximē
pertinebat. Dum enim Propheta prædicat
uirginem fore quæ & concipere & parere
debebat (quemadmodum Euangelista hoc
loco interpretatur) excludit sanē omnem
humanam operam de qua suspicabatur Io
sephus: Et proprium ipsius Dei opus fore
demonstrat, in quo potissimum Deus (à cui
ius gratia excideramus omnes) Emmanue
lem se rursus omnibus toto terrarum orbe
gentibus declaraturus esset. Cum igitur per
spicuum sit locum hunc non ideo proprie
esse proditum, ut per illum modus ac ratio
conceptionis Christi exponatur: sed ut Di
uinæ autoritatis commendatione omnis à
matre uirgine suspicio depellatur: manifes
tum quoq; est, spiritus sancti nomen, non
tam ad substantiam, quàm ad opificium po
tius illius referri oportere: ut suspicio de ho
minis alicuius opere concepta, Deo ipso au
tore proposito retundatur. Id porro osten
dimus nihil obstare omnino quo min⁹ uir
go ex sese ipsa conceperit ut uere mater es
set, nedum ut hic locus nobis opponi possit.
Quid quod citatum ab Angelo Prophetæ
hoc loco

hoc loco testimonium nostram etiam doctrinam non obscure confirmat: Nam pondus omne huius miraculi quod Propheta (addita admirantis particula, Ecce) nobis futurum prædixit, in hoc potissimum uersatur, quod uirgo non gestare solum ac parere (quæ conceptum alioqui necessario consequuntur) sed & concipere ipsa quoque deberet, magis enim præter naturam est uirginem ex se ipsa cõcepisse, (efficiẽte nimirum id Spiritu sancto, cui nihil est impossibile) quàm aliunde desumptum gestasse, præsertim cum Propheta (iuxta Matthæi narrationem) dicitur dicat, Ecce uirgo impregnabitur: Et Lucas eadem Prophetæ uerba ad uirginem ipsam referens ait, tu concipies. Neque hic particula illa (i. e.) designat substantiæ originem in Christi conceptione, dum Euangelista e Spiritu sancto esse ait quod in uirgine genitum esset: quasi caro Christi deducta sit ex Spiritus sancti substantia: sed indicat potius admirandæ huius conceptionis auctorem. Sic rem ex aliquo prodijisse dicimus uulgo, dum auctorem illius uolumus indicare: Sic & Christus Dominus de Ioannis baptismo quæ

mo quærit, e cœlo ne, an uero ex hominib⁹
esset, non sane intelligens cœli aut homi-
num substantiam, sed deum ne qui in cœlis
est, an uero homines autores haberet. Sic &
Ioannes ex Deo nos genitos esse docet,
dum nos Dei beneficio ad uitã (à qua excis-
deramus) in Christo rursus repositos esse
testatur, & quæ eius generis multa in scri-
pturis habentur. Ex quib⁹ facile apparet nõ
posse id effici hoc loco, ut propter particu-
lam (i. e.) sancti Spiritus substantiam (sub
illius nomine) accipiamus. Imo uero si par-
ticulam hanc tantopere urgeamus, facile
ostendemus alijs locis illa multo signis-
ficatius designari originem substantiæ car-
nis Christi, propter additam illius minime
obscuram declarationem, quam hic sane
nullã uidemus. Quo pacto enim negabis
Paulum de carnis Christi origine loqui,
dum Christum, non per semen Dauid, nem-
pe Mariam (queam dmodum tu interpre-
taris) sed ex semine Dauid genitũ, & ex Iu-
dæis esse docet? Addit ille diserte declara-
tionem qua excludit peregrinas omnes in-
terpretationes, Et ostendit se non alia de
re quã

re quàm de carnis origine loqui. Dicit enim Christum ipsum esse genitum siue factum ex David semine, esse ex Iudæis, τὸ κατὰ φύσιν, hoc est quantum ad carnis substantiam attineret. Dicit præterea Christum ex muliere factum, Dicit & Matthæus ex illa genitum. Hic uero te audiemus scilicet, ut hanc particulam (ex) quam Paulus manifeste ad carnis substantiam refert, ita exponamus interim, ut eum qui ex matre & factus & genitus esse dicitur, per matrem tractasse duntaxat intelligamus, præsertim cum Christum Dominum eius matris uerum ac naturalem filium esse non dubitemus quæ ipsum iuxta Prophetæ & Angeli testimonium uere & peperisset & concepisset: ita tu id quidem uis intelligi, sed nobis satis non est te hoc ita uelle, nisi simul doceas etiam cur id ita uelis, curque te hic audire debeamus. Id porro cum non potuerimus uidere hæcenus, egre ferre non debemus si scripturæ simplicitatē & cōsensum tuæ interpretationi præponam⁹. Iam & ipsa Dei in Spiritu sancto ratio, id non patitur, ut sub Spūs sancti nomine, ipsius substantiā hoc loco intelligamus

E iij gamus

gamus: Si namq; unus est atq; idem (iuxta
existentiam) Spiritus sanctus cū Patre De-
us, nempe æternus, immutabilis, immorta-
lis: profecto eius Diuina substantia, in id
quod non sit atque in æternum maneat Spi-
ritus, mutari nunquā potest. Aut igitur
ueram carnem Christus non habet si ex
ipsa Spiritus sancti substantia illam deduc-
tam esse credamus: Aut certe si ueram car-
nem habet, aliunde illam haud dubie quā
ex Spiritus sancti substantia deductam esse
oportet: siquidem is unus atque idem est
cū Patre, æternus, immutabilis ac immor-
talis Deus. Aduersantur sibi enim hæc mu-
tuo neque simul uera esse possunt. At uero
nos certi sum⁹ Christū Dñm uerā carnem
eamq; humanā, hoc est nostrā habuisse, iux-
ta quā tētatus, passus, ac mortuus quoq; est:
Assētiri igitur nō possumus tuæ interpreta-
tioni, quæ aut monadē in triade Diuina sol-
uet, aut Christū Dominum uera, hoc est hu-
mana carne spoliabit. Deinde personarum
quoq; in triade Diuina proprietates cōfundit
hac tua interpretatiōe. Est enī hoc propriū
solī Patri deo ut filiū suū gignat: lā quod
uniuersa

uniuersa scriptura soli Patri proprium esse
docet, nempe ut filium suum gignat, id tu
ad Spiritum quoque sanctum transferre ui
deris. A quibus enim nostri originem sumi
mus (quod ad substantiam nostri præser
tim attinet) eorum sane filij sumus, & illos
parentes uocamus: Si igitur Christus Do
minus originem sui sumpsit e sancti Spiritus
substantia: certe Spiritus sanctus erit
Pater Christi, & Christus uicissim, non Pa
tris modo Dei, sed & Spiritus quoque sanc
ti filius: Qua de re copiose Augustinus dis
putat in Enchiridio ad Laurentium, atque
e scripturis doctrinam hanc tuam refellit.
Hæc cum secum adferat omnia, tua loci hu
ius interpretatio (si Christum Dominum e
Spiritu sancto, hoc est ex eius substantia car
nis suæ originem traxisse putas) quæ tamen
incolumi scripturæ autoritate cōsistere nul
lo modo possunt: nos sane scripturæ consen
sum nobis retinendum modis omnibus esse
putamus, iuxta quæ nihil equidē aduersus
doctrinam nostram faciet locus hic, in quo
tu tamen præcipuum doctrinæ tuæ funda
mentum ponere uideris. Sed adfers alium

E v locum,

locum quo non solum id efficere conaris,
ut e uirgine matre Christum conceptum
non esse doceas, sed ut ostendas etiã, assump-
tam ab illo non esse carnem nostram, sed
commutatione quadam factum esse, ut uer-
bum iam sit caro, quod initio Spiritus erat.
is porro est Ioannis primo: Et uerbũ caro
factum est: Nos uero locum hunc Ioannis
libenter amplectimur: Cæterum assequi sa-
tis non possumus tuam interpretationẽ. ac
uidemus quidem abs te urgeri uocem hanc
ἐγένετο, quã latinus interpres ubique fere uer-
tit, factum est: sed quoniam modo illã expo-
nas non prorsus affirmare adhuc possumus,
nisi quod ea quæ ex ui uerbi huius colligis,
inducant te de quadam uerbi in carnem tra-
sitione imaginari, quã uirtuti Spiritus sancti
adscribis: sed talem fingere uideris interim
eam transitionem, ut secum ipsa consistere sa-
tis non possit. fateris enim, uerbum, quod
Deus erat, factum esse carnem quam antea
sane non habebat: & interim doces non ali-
ud nunc esse Christum quã antea uerbũ
erat: neque quidquã interesse putas, uer-
bumne à uirgine, an uero Christum concep-
tum esse

tum esse dicas, alicubi enim Christum, alicubi uero uerbum ipsum à uirgine conceptum esse ais, cum tamen neque Christum sine carne, neque uerbum cum carne ante Christi conceptionem agnoscere ullo modo possis: & negare non possis aliud esse Spiritum, aliud carnem: ut si nunc Christo Domino ueram carnem à Spiritus natura diuersam tribuas, quàm antea uerbum illud, quod Deus erat, non habebat: fateri haud dubie cogaris, aliud quiddam præterea nunc esse Christum quàm tunc erat cum uerbum duntaxat esset. Deinde si transitione quadam uerbum carnem factum esse putas, non uideo ut hanc transitionem aliter exponere possis, quàm per naturæ suæ commutationem siue conversionem: presertim cum neges uerbum carnem factum esse nostræ in se carnis (ex uirginis matris substantia deductæ) assumptionem. Proinde uoluisssem sane te hic apertius nobis explicuisse uerbi huius ^{uicibus} iuxta sensum tuum significationem, ne quæ hic dicentur, præter meritum tuum in te dicta esse queri possis

74
possis. Sed cum aliter hic uerbum hoc expo
ni non possit, quàm aut per assumptionem
carnis, aut per transitionem unius naturæ
in alteram quæ fiat rerū conuersione: docet
enim Ioannes, uerbum, quod erat Deus, fac
tum esse quod non erat, nempe carnem, tu
uero non agnoscas nostræ carnis in Chris
to ex uirginematre assumptionem: necesse
est sane ut te de conuersione uerbi in carnē
imaginari existimemus: hancq; ueluti tuā
interpretationem impugnemus, ut postea
quàm consistere illam non posse ostendi
mus, intelligas, uerbum illud ^{ex vi} Io non ali
ter exponi posse, quàm per carnis nostræ
(quemadmodum nos docemus) assumptio
nem. Ac primum negamus uerbo hoc eui
denter probari id posse, ut factum esse (hoc
loco) idem sit quod commutatum siue con
uersum esse: constat enī uerbū ^{ex vi} Io ita uar
rie in scripturis accipi ut eius significatiōē
peti oporteat uel ex historia rei gestæ quæ
describitur uel e uerbis quæ illud aut cōsequū
tur aut præcedūt: nedū ut ex illo solo dog
ma ullum statui possit. Ac significat quidē
alicubi unius naturæ in alteram commuta
tionem,

tionem, quemadmodum uxor Loth facta
esse legitur statua salis, Aqua facta uinum: Genē.
19.
& reliqua id genus. Sed sunt rursus infir- 10.2.
miti loci, qui eam uerbi huius significationē
nullo prorsus modo admittāt. Ut, Christ⁹ fa- Luc. 2.
ctus est duodēnis: illic sane factū esse, aliud
nihil est, quā cōcepisse esse. Rursus, Qui 10.19
post me uenit, ante me factus est: hoc est, an-
te me esse cōcepit. Preterea, Ipse dixit & facta Psal.
32.
sunt: hoc est, cōceperunt mox esse. Item Chri- Gal. 3.
stus factus pro nobis maledictū seu execra-
tio: hoc est, reputatus maledictum, habitus
pro execrato, non autem in maledictū seu
execrationem commutatus. Deus factus est Psal.
60.66.
spes, factus refugium Prophetæ: hoc est de-
clarauit se esse eum in quo sit sperandū, ad
quē sit confugiendum, & eius generis mul-
ta. Alibi uero hoc narratio duntaxat rei ali-
cuius exponitur, ut Nuptiæ factæ sunt in
Cana Galileæ: hoc est, peragebantur nup- 10.2.
tiæ, factum est ut moreretur mendicus: hoc Luce.
16.
est, accidit ut moreretur: Et quæ innumera
sunt eius generis exempla, in quibus equi-
dem manifestum est per uerbum *factus* nul-
lo modo designari ullam naturæ transmuta-
tionem

tationem. Quare debili admodum funda-
mento nitereris, si doctrinæ tuæ confirma-
tionem ab eo uerbo peteres, quod ita alio-
qui uarie in Scripturis accipitur, ut illius
significationem (quemadmodum dixi) peti
oporteat, uel e rerum quæ describuntur
consideratione, uel e uerbis alijs, quæ aut
consequuntur, aut præcedunt: nedum
ut ex eo certi quidpiam statui possit. Cæ-
terum ut donemus per uerbum *ἐγένετο* con-
uersionem hic designari, adeo interim nis-
hil faciet interpretatio hæc ad doctrinæ
tuæ confirmationem de Christi Domini
incarnatione, ut illam etiam ex duabus
partibus grauissime oppugnet. Primum
enim dum doces uerbum in carnem trans-
fuisse seu conuersum esse, simul impru-
dens hoc efficis, non amplius uerbum esse
quod uerbum erat, sed carnem, neq; enim
conuersio ulla fieri potest, nisi id quod in
aliud uerti debet, desinat prorsus esse quod
erat, ut incipiat esse quod non erat. Sic
uxor Loth non amplius erat uxor illius
ubi statua salis esse ccepisset, ac ne homo
quidem etiam, sed ipse sal, Sic & in Cana,
aqua,

aqua non prius facta est uinum, quam des-
isset esse quod erat, & cepisset esse quod
non erat. Oppugnat igitur conuersio hoc
loco doctrinam tuam, qua doces, Chris-
tum aliud nihil esse nunc, quam quod e-
rat in principio uerbum, neque quidquam
referre, Verbumne, an uero Christum uir-
go mater concepisse dicatur. Deinde pug-
nas tecum ipse etiam iuxta hanc interpre-
tationem, dum uerbum in carnem transiisse
se, & carnem nihilominus e Spiritu sancto
deductam esse doces. Neque enim hoc patia-
tur ipsa conuersionis natura, ut quod in al-
liud transire debet, id aliunde quod ex sese in eo
ipso sui initium sumat in quod transire de-
bet: quemadmodum in Cana Galileæ, aqua
dici non poterat facta uinum: si uinum al-
liunde quam ex aqua ipsa substantiæ suæ or-
iginem duxisset. Neque item Lothi uxorem di-
ceremus factam esse statuam salis, nisi illa in
suo ipsius corpore in salē obriguisset. Si igitur
per sui conuersionē uerbum in carnem tran-
sire e uerbi sane, non e Spiritus sancti sub-
stantia carnem illam deductam esse oportet, neces-
se est enim in omni conuersione, ut id, in quod
uertitur

uerti aliquid debet, non aliunde initium sui
in eo ipso sumat in quod uerti debet, quàm
ex eo ipso, quod (ut in aliud uertatur) desi-
nit esse quod erat. Quare etiam si tibi donec
mus uerbo *in* designari (hoc loco) na-
turæ qualemcunque conuersionem, atque
fateamur uerbum in carnem transiisse, ipse
met haud dubie tuam hic doctrinam impug-
nabis, faterique cogeris, non esse amplius
uerbum quod uerbum erat, posteaquàm in
carnem transiit: cuius tamen contrarium
semper docuisti, neque item e Spiritu sanc-
to deductam esse ipsius carnem, sed e pro-
pria uerbi ipsius substantia, cuius contrariū
tu detorto ad causam tuam Matthæi prio-
re loco semper statuebas: etiam si nos ad-
uersus doctrinam istiusmodi tuā nihil om-
nino dicamus. Sed nos admittere nō possu-
mus ullo pacto eam uerbi *in* interpreta-
tionem, ut per illud aliquam naturæ *Diui-*
næ in Verbo quod *Deus* est conuersionem
seu commutationem intelligamus, propter
ea quod ea scripturæ repugnantiam gige-
nat, quæ in Christi Ecclesia ferri nullo mo-
do possit: siue *Diuinam* in Christo siue hu-
manam

manam naturam intueamur. Quodq; ad
Diuinæ primum naturæ considerationem
attinet, illud sane est extra omnem contro- Esa. 45
Oze. 13
1. 10. 5.
uersam positum (quæadmodum ante quos
que ostendimus) Vnum esse iuxta existentiz
am id totum quod est re uera ac dicitur De- Malachi
3.
us: siue Patrem, siue Filium, siue Spiritum
sanctum intueamur. Atq; eum ipsum unū
duntaxat Deum, æternum esse etiam, et
proinde immutabilem quoq; ac immortale 1. Tim.
6.
lem. Neq; enim hæc in eum qui uere æter-
nus est cadere ullo modo possunt. Esse præ- Esa. 6.
terea sanctum, atq; adeo omnium Sanctifis-
catorem. Porro & uerbo omnia hæc pro- Ezech.
27.
pria esse necesse est, siquidem uerbum est re
uera ac dicitur Deus: quemadmodum Ios 10. 14
annes docet: Non ergo potuit unquam mu-
tabile esse uerbum quod Deus est, multo
minus autem tentationi aut morti obnoxio-
sum: nedum ut in id transierit, quod sit ten-
tatum mortuum & sub peccati nostri nos-
xam in Patris iudicio condemnatum. Pus-
gnant enim hæc, Verbum, esse unius atq;
eiusdem cum Patre existentiz Deum: nem-
pe æternum, immutabilem, immortalem,
F sanctum,

sanctum, ac sanctificatorem omnium: Et
idem ipsum uerbū mutatum esse in carnē,
iuxta quam demum tentatum esset, mortu-
um, & sub noxam peccati nostri cōdemnas-
tum. Quare quoquo te hic uertas alterum
fatearis, necesse est: Aut uerbū eiusdem esse
cum Patre existentie Deum, quē admodum
Ioannes docet: Et tum subsistere nō potest
hæc de conuersione uerbi in carnē interpre-
tatio. Aut hæc, quæ ex Scripturis de Deo at-
tulimus, falsa omnia esse: si hanc interpre-
tationē tueri uelis. Nos certe facere nō pos-
sumus, ut non Scripturæ maiorē, quàm hu-
ic interpretationi fidē tribuamus. Iam & cir-
ca humanæ in Christo naturæ cōsideratio-
nem, manifestā (ut antea quoque exposui-
mus) Pauli doctrinam habemus: filiū Dei,
qui in principio uerbū erat, assumpsisse for-
mam serui, semē Abrahæ, participem factū
esse eiusdem nobiscum carnis & sanguinis,
propterea quod nostri similis (excepto dun-
taxat peccato) esse per omnia debebat. Iam
uero non potuit particeps fieri filius Dei
(iuxta Paulum) nisi eorum quæ & multo-
rum simul communia essent, & prius alio-
qui

Philip. 2

Hebr. 2

qui extitissent quàm in eorū participationē
uenisset: hoc enim proprie (ut alias dictum
est) significant & uerbum $\mu\epsilon\tau\epsilon\chi\omega$, quo Paulus
usus est, ut nobis societatem Christi in
carne nostra significaret: et reciprocum illud
 $\tau\omicron\mu\acute{\alpha}\nu\tau\omicron\mu$, hoc est eorundem ipsorum,
nimirum eius carnis & eius item sanguinis,
quibus hi antea communicassent, quorum
ille similis adeoq; & frater esse debebat,
fieri autem non potest ut filius Dei, siue
uerbū, simul & particeps sit factum eiusdē
carnis & sanguinis quę pluribus iā fuissent
communia, ac prius multo extitissent quàm
in eorum participationem uenisset, & con-
uersione sui in eam carnem trāfierit, quæ tū
primū extare in Christo cœpisset, & esset illius
solius dūtaxat propria, nempe non ex
hominis ullius sed e Sancti spiritus substā-
tia deducta. Pugnāt sane hæc inter sese, neq;
simul consistere ullo modo possunt. Quid
quod ipsemet Ioannes eodem ipso loco in
subsequentibus mox uerbis impugnat tuam
interpretationem? Ait enim hoc ipsum
uerbum quod Deus est, quodq; caro
factū est, cōstituisse sibi domiciliū in nobis.

F u Est

Est enim nota significatio uerbi $\sigma\kappa\eta\nu\acute{o}$ quo hic Ioannes utitur, deducti a constituendis tabernaculis, unde & apud Xenophontem pro Castrorum metatione usurpatur: & apud omnes Euangelistas auiculæ illæ dicuntur $\kappa\alpha\lambda\alpha\sigma\kappa\eta\nu\acute{o}\nu$ quæ sibi domicilium seu nidos in sinapis ramusculis constituunt. Cum igitur Filius Dei seu uerbum, domicilium sibi in nobis constituere statuit per suam incarnationem ut uere Emmanuel esset, quemadmodum id & per Prophetam & per Angelum promissum erat: fieri equidem non potuit, ut uel conuersione sui desineret esse quod erat, nempe uerbum: uel in eam carnem transfiret quæ cum nostra carne nullam prorsus communionem haberet. Pugnant enim hæc, in nobis habere domicilium: Et uel desisse esse quod erat, uel in eam carnem transisse, quæ illius solius propria duntaxat esset, & nulli præterea alteri communis. Proinde admittere nullo pacto possumus tuam interpretationem de carne Christo soli duntaxat propria, multo minus autem de uerbi in carnem istiusmodi conuersione: Nam præterquàm quod

ex

ex ipsa uerborum significatione colligi certo non potest, scripturæ præterea etiam repugnantiam inducit, siue Diuinam in Christo siue humanam naturam intueamur: Et eripere nobis ad extremum conatur, ineffabilem illam consolationem, qua certi sumus, Deum, ut Emmanuel esset domicilium sibi in carne nostra (pro sua misericordia) constituisse ut fratres ipsius essemus, quatenus hoc tantum beneficium suum non contemneremus. Atque id in causa est etiam, cur tuam de Christi Domini incarnatione doctrinam pijs omnibus uitandam esse putarem, & nunc etiam putemus. Nos porro hoc Ioannis loco rem gestam historice duntaxat narrari dicimus, non autem modum incarnationis Dominicæ explicari: Et quemadmodum non ideo dicit initio fuisse uerbum quod iam id esse desierit: Est enim & nunc (quemadmodum & in principio erat) uerbum, nempe æternus atque immutabilis Deus: sed quod tum uerbum non aliud erat quam ipse duntaxat Deus, Ita & hisce uerbis (Verbum caro factum est) dicimus non hoc doceri a Ioanne, quod uerbum

hum illud (quod initio Deus erat) desisset
esse quod erat, & in aliud quod nō erat, nem-
pe in carnem quandam soli sibi propriam,
transisset: sed quod illud ipsum uerbum
(quod in principio ipse duntaxat Deus es-
rat) cœperit simul esse & homo, constituto
sibi in nobis, hoc est in carne nostra taber-
naculo siue domicilio, ut uere Emmanue-
lem se esse re ipsa declararet. Sic nos iuxta
familiarem Scripturæ usum (ut paulo an-
tea indicauimus) uerbum (*ἔλεος*) siue fas-
ctum esse, accipimus pro cœpisse esse, non
mutata interim priore sua existentia, sed
adiuncta sibi humanitatis nostræ natura in
qua sibi tabernaculum (ut dixi) constituere
uolebat. Carnem uero totum hominem in-
telligimus carne simul ac spiritu constan-
tem: neq; enim uerbum exanimis caro fas-
ctum est, & perspicuum est Ioannem de ho-
minis carne loqui, sub cuius alioqui nomi-
ne scriptura nobis totum sane hominem
in finitis locis designat, ne quid hic tibi præ-
ter scripturæ usum attulisse omnino uidea-
mur. Atque ita demum uerba hæc Ioannis
exponimus: Verbum caro factum est, &
habitauit

habitavit in nobis, hoc est, VERBUM, quod
initio Deus duntaxat erat: FACTUM EST, COE-
pit etiam simul esse: CARO: HOMO, ET HA-
BITAVIT, domicilium sibi constituit: IN
NOBIS, in carne nostra, per illius participa-
tionem: quemadmodum Paulus docet.
Hanc autem interpretationem ideo sequi
malumus, quod ex frequenti usu Scripturæ
petitur, & totius Evangelicæ doctrinæ con-
sensu confirmatur, quod equidem utrunq;
in tua interpretatione desyderamus. Tan-
tum vero abest ut locus hic Ioannis do-
ctrinæ nostræ de Christi Domini conce-
ptione quoquo modo repugnet: siquidem
illum iuxta usum Scripturæ (ita ut dixi-
mus) interpretemur: ut illã adiuuet etiam
prorsusq; confirmet, id quod facile alio-
qui apparebit, si ea quibus modus ipse con-
ceptionis Christi nobis exponitur e suis
locis petita verbis hisce Ioannis intersera-
mus ad hunc modum.

Ex femine Da-
 uid. Rom. 1.
 Ex muliere.
 Galat. 4.
 Ex uirgine
 Maria. Mat
 thei 1.
 Ex Israele se-
 cundum car-
 nem. Rom. 9.
 Ex matre que
 illum concepit.
 Luc. 1.
 Deus
 filius. Viro non co-
 gnito. Matth.
 1. Luc. 1.
 Ex Spiritu san-
 cto, hoc est, illi
 autore, ibidem
 Et peperit. ibi-
 dem
 Filium suum,
 ibidem
 Fructum uen-
 tris sui. Luc. 1.

FACTVM
 EST, cœpit
 esse.

CARO
 Homo
 Christus
 Emmanue

ET HA-
 BITAVIT
 Tabernacus
 lum siue do-
 micilium sibi
 constituit,
 IN NO-
 BIS, in cars-
 ne nostra per
 illius partici-
 pationem.

Hic sane facile est videre, a nobis statim
re hunc Ioannis locum si recte intelligatur,
reprehendi uero nostra interpretatio non
potest, posteaquam totius scripturæ consensum
retinet, & ex frequenti illius usu desumpta
habetur. Alij loci quos tu hic adfers, neq;
in hoc proprie sunt proditi ut nobis mysterium
conceptionis Christi exposant: Et simpliciter
accipi non possunt propter locorum repugnantiam,
quæ non patitur ut uerba eorum nude ac
simpliciter exponamus. Iam locis pugnantibus
nihil effici posse scimus, nisi sublata prius
omni repugnantia, ut scripturæ autoritatem atque
consensum saluum ubiq; retineamus. Deinde
discrimen etiam obseruare inter locos (ut antea
quoq; dictum est) debemus, quinam proprie
tractent aliquid, & qui aliud agentes eiusdem
rei obiter etiam meminuerunt, ut non ex
alienis proprios, sed ex proprijs alienos
potius & interpretemur & æstimemus. Quare,
ante omnia, loca quæ adferri a te tuisq; solent
recensebimus, & ut illorum repugnantia cum
alijs locis facilius deprehendi possit, Antitheta
F. v. ipsorum

82
ipforum e regione cuiusq; addemus: quæ
sane in concordiam reduci prius à nobis
debebant, quàm uestris istiusmodi locis ef-
ficere quidquàm possitis. Et post subla-
tam item repugnantiam, consyderabimus,
uestri ne, an uero nostri loci magis proprie
tractent mysterium ipsum Dominicæ in-
carnationis, ut intelligamus, utros ex alijs
metiri æstimareq; debeamus. Diximus au-
tem non esse nobis inuehendas nouas ac
insolitas Scripturæ interpretationes, sed ijs
potius utendum esse quas aut in eo ipso aut
in simili argumento Scripturis familiares
esse scimus. Quare id a te præstari hic uel-
lemus etiam, ut in locorum uestrorum cum
iporum Antithetis conciliatione, receptos
in Scripturis tropos, argumentoq; nostro
familiares adhibeatis, aut nostram inter-
pretationem amplectamini, quam nos scri-
pturæ familiarem esse, & quidem in Chris-
ti Domini potissimum consideratione os-
tendemus. Sunt autem præcipui hi fere
loci quos ad causæ uestre confirmatio-
nem adducere soletis,

ANTITHETA LOCORVM.

Christus Primogenitus omnis creaturae per quem condita omnia. Ephes. 3. Coloss. 1. Hebre. 1. Christus ueniente temporum plenitudine, conceptus, & natus, Galat. 4. Matth. 1. Luc. 1.

Christus	e caelo a Patre mis- sus. Ioan. 3. Nouus homo e caelo 1. cor. 15. Panis datus e caelo Ioan. 6.	Christus	in Nazareth con- ceptus. Luc. 1.
			in Bethleem natus Matth. 2.

Christus heri, hodie & in saecula. Heb. 13. Idem ascendit qui & descenderat. Ephes. 4.	Christus iuxta definitum a Patre tempus, factus, natus, & mortuus, idemq; & ascendit, non autem qui descenderat tantum Gal. 4. Matth. 2. 27. Act. 1.
--	--

Hos locos tu potissimum urges in tua ad me Epistola, atq; in libello item tuo, ut ostendas idem prorsus esse Christum quod uerbum, & uerbum quod Christum, Deinde carnem Christi, non esse nostram carnem e limo deductam, sed caelestem, hoc est, e caelo ortam. At uero addita nostra Antitheta laesefactat in hac parte omnem doctrinam tuam, neq; permittunt ut locos tuos nude ac simpliciter interpreteris, imo cogaris etiam uelis nolis schematum in illis exponendis remedio uti, ad tollendam Antithetorum repugnantiam, quam

quam te equidem tollere omnem oportet,
si locos tuos nudæ ac simplici locorum nos-
trorū interpretationi opponere uelis. Pug-
nant autem hæc si simpliciter accipiantur:
Christum Dominum esse primogenitum
omnis creaturæ, esse ante condita omnia
sæcula: Et eundem ipsum rursus multis sæ-
culis posteriorem esse, ac tum demum &
factum esse & natum ubi temporum pleni-
tudo à Deo Patre constituta uenisset. Rur-
sum pugnant & hæc: Christum e cælo uen-
nisse, esse nouum e cælo hominem, esse Pa-
nem e cælo datum: Et eundem ipsum con-
ceptum esse in terris in uirginis utero, & in
Bethleem natum, Neq; minus pugnant hæc:
Christum esse heri, hodie, & in sæcula, es-
undemq; ipsum ascendisse qui & descende-
rat: Et eundem rursus etiam iuxta consti-
tutum tempus factum, natum, & mortuum
esse: neq; eum duntaxat qui & descenderat,
sed qui hic in terris quoq; conceptus, natus,
ac mortuus est ascendisse. Pugnant inquam
omnia hæc, & tantisper dum non concilia-
antur, certe neq; tuam doctrinam confir-
mare poterunt, neq; simplicem ac nudam
locorum

locorum nostrorum interpretationem im-
pugnare. Neq; uero negare poteris, omnia,
quæ locis hîc tuis opposuimus, & quæ in e-
andem sententiam ubiuis in Euangelicis &
Apostolicis literis de Christo Domino doc-
centur æque uera esse, atq; sunt loci tui qui-
bus nos oppugnare conaris. Ita igitur tibi
Antitheta nostra cum tuis locis concilians
da erunt ut ueritas illorum inconcussa sane
permaneat. Perinde enim uerum est Chris-
tum ueniente temporum plenitudine fas-
ctum & natum esse, atq; uerum est, esse om-
nis creaturæ primogenitum per quem
condita sint in cælis ac terris omnia: & quæ
reliqua in tuis locis & eorum Antithetis ha-
bentur. Iam & si diuinare nolo quonam
modo hæc tu conciliare uelis, id tamen hoc
loco prætermittere nolui ut te admonerem:
non esse fidelis interpretis ita locos in spe-
ciem inter sese pugnantes uelle simul sine
discrimine ullò confundere, ut quatenus sibi
consentiant, quatenus item ab inuicem
dissentiant clare discernere non possis. neq;
illud item, ut in exponendis locis aut a sim-
plici uerborum intellectu nos temere & sine
ne

ne causa legitima abducas: aut nouas tibi
pro tuo arbitrio interpretationes confina-
gas, quarum exempla in Scripturis alibi os-
tendi non queant. Nec temere hæc toties
repeto, mi Menno Dum enim doces, idem
esse uerbum & Christum, Christum & uer-
bum, nõ satis obseruas quatenus hæc simul
consistant, aut sibi mutuo repugnēt. Si enim
simpliciter id uerum esse affirmes ut quid-
quid Christus est id totum uerbum facias,
& contra: hominem certe à Christo in uni-
uersum excludes. Nam uerbū quātum est,
totum sane Deus est, quemadmodum Ioan-
nes docet. Rursus dum in locorum nostro-
rum explicatione qui Christum Dominum
ex semine Dauid, ex lumbis eius, ex Iudæis,
ex muliere, ex Maria uirgine, factū, natūq;
& quidem iuxta carnem esse testātur, à sim-
plici nos illorum intellectu abducere conas-
ris, & doces, natum & factum esse ex aliquo
his locis, idem esse quod per aliquem (sum-
pta interim aliunde sui origine) trāsisse, ni-
hil adducis quod simplici uerborū interpre-
tationi opponi possit, neq; item exemplum
ullū profers, tuæ interpretationis, Si enim
tua

tua nobis testimonia opponas, quæ Christus
sum e caelo à Patre missum, secundū e coe
lo hominē, Panem e caelo datū esse docent:
nos illa nobis non prius opponi posse dice
mus, q̄ cum Antithetis suis iuxta Scripturæ
usum cōciliantur, conciliata aut nihil cōtra
nos facient, imo uero nostrā potius doctrinā
nam confirmabunt. Et ut donemus tua no
bis testimonia opponi posse, ubinā ostēdes
in Scripturis, factū & natum esse ex aliquo,
idem significare, quod per aliquē (deducta
interim aliunde tota sui origine) transisse?
ubi item uocem hanc concepisse, idem esse,
quod aliunde conceptum duntaxat gestasse?
Hæc tibi Scripturæ exēplis comprobanda
essent, aut certe nō inuehenda in Scriptu
ras, si nullis illius exemplis confirmari que
ant, siquidem fidelis & diligēs Scripturæ in
terpres haberi uelis. Jam cum neq; interpre
tationis tuæ exempla ulla, uel adfers, uel
adferre etiam potes: & eiusmodi præterea
locos opponis, qui propter Antithetorum
repugnantiam simplicem ipsi intellectum
retinere nō possūt, nedum ut nos à simplici
locorum nostrorū ininterpretatione depel
lant:

Iant, neq; proprie etiam tractant argumen-
tum incarnationis Christi: sane quàm sit
solida, pura, ac fidelis doctrina (in hac par-
te) tua, tu ipse cogitare potes. Ais te cum
Scripturis simpliciter loqui, id equidem tibi
optarim, & quidem ex animo: Sed non scio
an hoc sit simpliciter cum Scripturis loqui,
uelle illas sine ordine ac iudicio omneis
confundere: & eiusmodi illis attexere in-
terpretationes, quarum exēpla in illis nus-
quàm indicari possunt. Nos certe præter
Scripturæ usum nihil hic proferimus, & to-
tius interim Scripturæ consensum retine-
mus. Quodq; ad locos tuos attinet, primū
dicimus Antitheta illorum nō permittere
ut simpliciter iuxta nudam uerborum signi-
ficationem exponantur. Hæc enim uera si-
mul esse non possunt: Christum Dominum
quantus est e cælo totum missum & datum
esse: Et eundem rursus ipsum in terris in
uirginis matris utero cōceptum ac demum
in Bethleem etiam natum esse. Prius igitur
hanc locorum repugnātiā oportere tolli,
idq; iuxta Scripturæ usum, quàm tua nos-
tris opponantur. Et ita interim tollitur &
tuorum

tuorum locorum, & nostrorum Antithetorum inconcussa simul ueritas permaneat. Deinde cum loci nostri in hoc proprie sint proditi (quemadmodum iam ostendimus) ut & seriem pariter & modum *Dominicæ* incarnationis exponant, circa quam alio qui solam nostra hic controuersia uersatur: tui uero loci alios scopos disputationis suæ habeant: Aequius sane esse dicimus ut in proprio locorum nostrorum argumento loci tui e nostris locis æstimentur, atque troporum remedijs emolliantur potius (si quidem cum nostris consistere nequeant) quàm ut nostros locos in proprio ipsorum argumento simplici uerborum significatiōne debeant spoliare, præsertim cum alijs præterea Antithetis aliunde quoq; oppugnentur. Postremo ut iam & Antitheta hic nostra non tantopere urgeamus: & tibi insuper donemus etiam, tuis locis æque proprie atq; nostris tractari argumentum incarnationis Christi, & proinde parè utrisq; etiam auctoritatem decernamus: Illud certe negare non poteris, plus nobis credendum esse omnino, si tuos locos cum nostris iuxta

G Scripturæ

Scripturæ usum & quidem ita conciliemus
ut utrorumq; ueritas inuiolata permanes
at: quàm tibi, qui ut nudam ac simplicem lo
corum tuorum significationem tuearis, nouam
prorsus adeoq; & Scripturæ incognitam ad
fers interpretationem: & nouas etiam in
Scriptura pugnas seris. Ut autem intellis
gas, nos in tuorum locorum cum nostris
conciliatione nihil præter Scripturæ usum
uelle agere, id quod à te præstari etiam ma
gnopere cuperemus: indicabimus tibi nos
stræ interpretationis & modum ipsum &
usum. In eorum explicatione quæ multis
partibus ita constant, ut (quatenus integra
semper maneant) diuidi amplius præter
quàm sola animi cogitatione nunquam
possint: hoc sane est dicendi genus familia
rissimum tum linguis tum Scripturis omni
bus siue Sacris siue profanis: ut uel ad par
tes quod totius est referant, uel toti tribu
ant, quod ad aliquam duntaxat partium
proprie pertinere constat. Vulgo Synecdo
chen uocant. Sunt autem infinita eius sche
matis exempla tum apud Græcos tum ap
ud Latinos: sed nos ea adferemus quæ in
Scripturis

Scripturis habetur. Cum igitur homo duabus partibus ita constet, nempe corpore & Spiritu: ut (quatenus integer permanere debeat) diuidi amplius nisi sola imaginatione non possit, nonnunquam id ad alteram illius partem Scriptura refert quod est totius alioqui hominis: nonnunquam toti tribuit quod ad alteram duntaxat partem illius proprie pertinet. Prioris exempla habemus, ubi sub animæ nomine totus homo designatur. Gene. xlvj. Act. ij. Posterioris in Evangelica illa Diuitis & Mendici Antithesi: Mendicus deportatur ab Angelis in sinum Abrahamæ, Diues uero sepelitur in inferno. cum id totum non nisi ad Spiritum utriusque referri possit. Ad eundem modum & de Christo Domino iuxta humanitatem illius legimus. In monumento posuerunt eum. Ut uenientes ungerent Iesum, Iesum queritis crucifixum, quum hæc tamen non nisi ad corpus Christi mortuum pertineant. Et quoniam Christus Dominus præter aliorum omnium hominum naturam, duabus præterea naturis etiam ita constat, Diuina uidelicet & humana, sitque Deus simul & homo,

G ij unus

unus atq; idem Christus, quemadmodum
spiritus & caro est unus atq; idem homo.
Solet nonnunquam Scriptura illi toti tribuere,
quod alteri duntaxat ipsius naturæ
proprium esse constat. Nonnunquam uero
quod totius Christi est, hoc est, Dei simul
ac hominis id ad alteram duntaxat illius
partem refert. Ita Ioannes, Verbum quod es
rat ab initio, auditum, uisum, & contrectatum
esse docet. Hic enim sub uerbi nomine
totus Christus intelligitur Deus pariter ac
homo etiam si sub uerbi uoce Diuina duntaxat
in Christo natura proprie designatur,
quæ equidem neque uideri in uita hac
unquam multo minus autem contrectari
potest. Sed multo frequētius hoc facit Scrip-
tura, ut toti Christo Deo simul ac homini
tribuat, quod alteri duntaxat illius naturæ
est proprium: sic enim nos Spiritus sanctus
certiores uult facere de uera atque sæculis
iam deinceps omnibus indiuidua ueri Dei
& ueri hominis in Christo Emmanuele
coniunctione, ut dum quod partis est toti
tribui audimus, indiuiduam partium con-
iunctionem in illo esse cogitemus. Sic Chri-
stus.

flus ignorat diem & horam extremi iudicij, & idem interim omnes scientiæ thesauros in se reconditos, atq; ipsum adeo iudicium etiam traditum sibi à Patre habet. Hæc porro simul non possunt consistere si simpliciter singula ut sonant de toto Christo accipiãtur, etiam si singula toti Christo tribuantur. Sed ignorat, ut homo: scientiæ thesauros habet, ut Deus: iudex est ut Deus pariter ac homo: propter admirabilẽ hanc utriusq; in se naturæ coniunctionem. Neq; uero ideo Christum diuidimus quemadmodum tu cauillaris, quod utranq; in illa naturam separatim ita consideremus & alteram ab altera iuxta earum proprietates animi cogitatione discernamus. Quemadmodum enim neq; hominem ideo diuidimus quod illum duabus partibus constare docemus nempe anima & corpore: atque ab inuicem illas etiam iuxta earum proprietatem cogitatione nostra discernimus. Manifestet nanq; unus atq; idem homo, etiã si corpus illius ex parentibus gigni, animam uero à Deo ipso adflari: atq; hanc immortalẽ, illud uero mortale esse dicamus. Ita

manet nihilominus etiam unus atq; idem
in æternum Christus, etiam si quæ alterutri
ipsius naturæ propria sunt separatim in illo
lo obseruemus. eumq; & ex Deo uerum De
um: & hominem rursus ex homine genitū
uere esse credamus. Ac Deum sane in ipso
æternum, sanctū, & prorsus immutabilem:
hominem uero mortuum, tentatum, & sub
noxam peccati nostri condemnatum esse fa
teamur. Commemoratur autem Scriptura
eas in Christo proprietates, ut intelligam⁹
duas istas in ipso naturas non equidē con
fusas aut cōmixtas quoquomodo esse: sed
ita connexas duntaxat, ut suas utraq; nihil
lo secius proprietates retinuerit, atq; nunc
etiam retineat. Et toti interim Christo fre
quenter tribuit, quod alterius tantū nature
propriū est: ut indiuiduam prorsus illarū
cōiunctionem in uno iam atq; eodem
Christo Domino ostendat. quemadmodū
& homo intelligere, uelle, ac meminisse to
tus dicitur, etiā si hæc sint animæ ipsius duntaxat
propria: dicitur & uideri, item tangi,
ac mori, cum horum nihil ad animā pertine
re sciamus. Quare in ijs quę in Scripturis
Christo

Christo Domino tribui uidemus, intueri
ante omnia debemus naturarū suarū pro-
prietatem, ut quod alterius naturæ propriū
est, id soli illi etiā, non aut utriq; simul tri-
buamus, multo minus aut ab altera in alte-
ram transferamus, etiam si de toto plerunq;
Christo, Deo simul ac homine, Scriptura lo-
qui uideatur. Ita cum audimus Christum,
peccata remittere, dare uitam mūdo, con-
ferre Spiritum sanctum, mortuos uerbo so-
lo suscitare, & id genus reliqua, non equi-
dem id Christo, ueluti Mariæ Filio atque
homini, sed ut Dei Filio, Verbo nimirum
eterno, sed homini iam in Christo ita con-
iuncto, tribuemus, ut ab illo separari de in-
teps nunquā possit. Rursus dum eundem
ipsum Christum audimus cōceptum esse in
matris utero, natum, mortuum, tentatum,
& sub noxam peccati condemnatum, hor-
um ut nihil in Deum potest cadere, ita ad
hominis illa naturam in Christo omnia
referemus, ne scripturam de Christo (pro
naturarum illius uarietate) differentem,
ac toti Christo id tribuentem (propter
indiuicquam naturarum coniunctionem)

102
quod alteri tantum naturæ proprium est,
mendacem atq; secum pugnantem facia-
mus. Ad eundem porro modum Scripturæ
testimonia de Christi Domini origine ac-
cipiemus. Versatur autem ea de Christi or-
igine quæstio potissimum, circa temporis,
loci, & substantiæ consyderationem; de quibus
uarie fere Scriptura loquitur propter
naturarum uarietatem, dum Christum Do-
minum, nonnunquàm e Diuina, nonnun-
quam ex humana natura metitur: ut illum
& Deum uerum, & hominem simul uerum
etiam esse ostendat. In temporis consyde-
ratione æstimat Christum Scriptura ex æter-
na Diuinitatis suæ natura: dum illum heri,
hodie, & in sæcula. Hebr. xiiij. Ante Abra-
hamum Ioan. viij. esse docet, dum eum pris-
mogenitum omnis creaturæ appellat, per
quem condita sint omnia, Col. i. Hebr. i.
& quæ similia de Christo, deq; originis suæ
tempore iuxta Diuinæ suæ naturæ consyde-
rationem habentur. Hęc sane etsi toti Chri-
sto Deo simul ac homini Scriptura tribuat,
ad humanitatem tamen illius referri non
possunt: iuxta quam eum post multa tem-
pora

pora initium suum habuisse scimus. Rursus dum Christum filium Davidis, e semine illius iuxta carnem ueniēte definiti temporis plenitudine conceptum, natum, & mortuum esse legimus, Galat. iij. Matth. i. ij. xxvij. Hæc etiam, licet de toto Christo loquantur, ad illius tamen diuinitatem referri nullo modo possunt, quæ neque initium neq; finem nouit ullum, nedum ut uel cruciatus uel mortem quoquomodo admittat, sed ad humanitatem eius pertinent omnia, iuxta quam æstimare illum Scriptura hisce & alijs præterea multis locis uoluit, ut nos de uera illius humanitate etiam redderet certiores. Idem uero fieri uidemus & in loci circa originem Christi consideratione. Habemus testimonia quæ de loco originis Christi differunt iuxta Diuinitatis suæ naturam. Exiui à Patre & ueni in mundum. Panis qui de cælo descendit. Qui de cælo est supra omnes est. Nemo ascendit, nisi is qui descendit filius hominis. Filius hominis ascendit ubi erat prius. Nouus homo de cælo, Ioan. iij. vi. Ephes. iij. i. Cor. xv. & quæ multa huius generis habentur.

Et hæc sane frustra ad Christi humanitas
tem referamus, etiamsi toti Christo tribuan
tur: propterea quod alia testimonia quæ de
loco etiam originis Christi iuxta humanis
tatis suæ naturam differunt, docent, Chris
tum, non e cœlis à Patre iuxta carnem des
cendisse aut uenisse: sed in uirginis matris
utero, in Nazareth cõceptum: in Bethleem
natum: Hierosolymis mortuum esse. Hæc
porro testimonia de tempore & loco origi
nis Christi tractantia, non suo loco nobis
opponuntur in argumento conceptionis
Christi: in quo, non sane de tempore aut
loco, sed de ipsa substantia originis Christi
in conceptione eius tractatur. præsertim
uero ea testimonia, in quibus Scriptura,
Christum, non ex humanitatis suæ (de qua
tamẽ proprie hic agitur) sed ex Diuinitatis
suæ natura metitur: quæ profus est aliena
ab argumẽto nostro, de modo cõceptionis
seu incarnationis Christi. Primum enim
æquius erat ea producere testimonia in ar
gumento conceptionis Christi, in quibus
Scriptura Christum ex humanitatis suæ na
tura metitur: quandoquidẽ incarnatio Dos
minica

minica tota hominis potissimum naturam
in Christo intuetur. Deinde uero si & ea nos
bis opponenda erant quæ de tēpore aut lo-
co originis Christi iuxta naturā Diuinitatis
suæ differūt: tolli equidē prius omnē illorū
cum suis Antithetis repugnātiā in pro-
prio illorum argumento oportebat, prius
quām nobis opponerentur, si quidē robur
aliquod aduersus doctrinam nostrā obtine-
re debebāt. alioqui frustra in alieno argu-
mento nobis opponas quæ in proprio ipso-
rum argumento Scripturę repugnantia in-
ducunt. Quę de substantia originis Christi
proprie tractāt, Matth. i. Luc. i. Ioan. i. ea
ita iam explicuim⁹ tam iuxta Diuinę quām
iuxta humanę in Christo nature rationem,
ut quod ad approbandam unanimi locorū
omnium cōsensu doctrinā nostram attinet
nihil nobis prætermisse uideamur. Ex quib⁹
bus sane simul omnibus facile quisq; intel-
liget iam, nihil aduersus doctrinam nostrā
facere, quæ uel de tēpore, uel de loco, uel de
substantia etiam originis Christi in sua cō-
ceptione opponere nobis conaris. Venio
nunc ad refutationem tuā nostrę argumē-
tationis,

tationis, quam tibi cum apud nos esses in
unum syllogismum redactam tradideras
mus. Rides nos quod syllogismo tecum ac
non potius Scripturis egerimus, atque hic
Philosophiæ studium (ueluti rem Christiano
Doctore indignam) traducis: Ais te cum
Scripturis loqui malle simpliciter, quàm
subtiles nostras ratiocinationes sequi: &
quæ in eam sententiam semper adferre so
les. Et putas te iam uicisse, si istiusmodi uo
ces inter tuos quàm latissime spargas: nos
omnes Philosophos, te solum Theologum
esse: nos omnes humana sapientia, te so
lum Scripturæ autoritate niti, Præclara sa
ne uia ad aucupandâ plebis imperitiæ gra
tiam: cui facile persuaseris, ut quidquid nō
intelligit damnet Philosophiæ nomine:
presertim si quidquid contra te facit Philo
sophiam esse dicas. At uero magnum dis
crimen est inter simplicitatem & inscitiam.
Simplicitas non odit eruditionem: sed
& linguarum & disciplinarum cognitionē
inter Spiritus sancti dona cum Paulo nu
merat. quæ utraq; dum tu contemnis, tra
ducis, ac rides, non equidem simplicitatem
præ

præ te fers, sed inscitiam: quam tuis etiam
commendare conaris, & ornas simplicitas
tis titulo, Proferam autem tibi exemplum
paulo crassius, quo facilius discrimen hoc
inter simplicitatem & inscitiam perspicere
tuis possit, Ac primum abs te quæram, quid
nam sub carnis nomine intelligat Aposto-
lus dum ait, non fore saluam ex operibus
legis omnem carnem? Aut apud Prophe-
tam Deus ipse dum ait, Effundam de Spiritu
tuo meo super omnem carnem? Non negas
bis opinor hominem totum sub carnis no-
mine intelligi. Rursus ubi Adam de Eva ex
latere suo formata ait, Hæc caro de carne
mea, Aut Christus Dominus à Spiritu car-
nem haberi negat. An & illic carnem pro
homine poni putabis? ac non potius pro
ipsa carnis substantia? Præterea in illa Dei
apud Mosen querimonia, ubi Deus negat
Spiritum suum in homine permansurum
uel disceptaturum esse, propterea quod sit
caro, num illic item carnem aut pro homi-
ne aut pro carnis substantia accipi oportet
re dices, ac non pro carnis affectibus potius?
Age uero si quis uno atque eodem modo
carnis

carnis nomen in omnibus hisce locis exponendum esse contenderet, atque huic suae interpretationi simplicitatem praetexeret, quod simplicius esse uideatur, si unam semper eiusdem uocis significationem retineamus, quam si inuehamus interpretandi uarietatem. Aut si carnem pro carnis uel substantia uel affectibus apud Prophetam exponeret, ubi de emittendo super omnem carnem spiritu suo Deus loquitur, atque in uerbis Adae item ad Euam carnem pro toto homine accipiat, Eiusne tu tribueres simplicitatem, an uero inscientiam? Equidem te ita stupidum esse non puto, ut hic inter simplicitatem & inscientiam discrimen ipse statuere non possis. Ad eundem porro modum, si quis neglecta in carnis uoce ea significationis uarietate, ita Christi sententiam illam interpretetur, qua docemur Carnem esse quicquid ex carne natum est, ut alio loco sub carnis nomine, carnis substantiam intelligat, alio uero carnis affectus seu ingenium, idque in eadem propositione, & post tam preclaram interpretationem dogmatis suis hanc Christi sententiam praetextat, eumne tu simplicem Scripturae interpretationem

tem fidelemq; Ecclesiæ Doctorem putabis?
At uero hoc ipsum nos docet Dialectica ut
hanc in argumētationibus πολυσυμμασίαν non
recipiamus, propterea quod faciat uiciosam
argumentationem, quod si simplicitas
est uicia non admittere, sed pure tractare
Scripturas, equidē negare nō poteris usum
Dialecticæ utilem esse ad retinendam simp-
licitatem in Sacrorum explicatione, & nō
tam simplicitatem amari ab ijs qui aut lin-
guarum aut disciplinarum usum damnāt,
sed inscitiā potius, quam ut honesto aliquo
nomine ornent, simplicitatem uocant. Neq;
alia ratio est in argumētorum formatione.
Simplicius docet qui reductis in compendi-
dium uerbis ac sententijs, ordine illas suo
proponit, ut res facilius possit intelligi,
quā qui nullo obseruato ordine simul
confundit omnia, & neque unde ordiatur,
neque ubi finem faciat uidet. Et cum non
sit magis perspicua ulla argumentandi ras-
tio quā quæ per Syllogismos quos uocāt,
nulla sane simplicior haberi potest docendi
ratio, q̄ quæ per Syllogismos traditur, quos-
rum principia præsertim, non ex humana
sapiencia

170
sapiencia (cui^o nos nihil tribuimus) sed ex
uero Dei petuntur. Ita & Christus Domi-
nus inuicto prorsus syllogismo utitur ad-
uersus Phariseos in causa omnium longe
grauissima, hoc est, cum illi uirtutem Diuina-
nam ab ipso editam in Beelzebul transferre
conarentur. Omne regnum (inquit) diuisum
aduersus sese desolatur. Satanæ regnū
uestro testimonio diuisum est aduersus se-
se, dum Satanam à Satana per me pelli dici-
tis. Ergo uestro ipsorummet testimonio
Regnum Satanæ desolatur, & in foribus est
Regnum Dei. Quid uero dici à Christo pos-
tuit, uel simplicius uel efficacius? & tamen
hanc simplicitatem docet Dialectica. Rur-
sus in causa omnium difficillima de mor-
tuorum resurrectione Syllogismo etiam os-
tra Sadduceorum obturat. Deus est (inquit)
non mortuorum sed eorū qui uiuunt. Deus
in Scripturis docetur esse Abraham, Isaac
& Iacob Deus. Ergo Abraham, Isaac & Iac-
ob (etiā si uideantur mortui) uiuunt. Quid
obsecro hac argumentatione magis Diales-
cticum? sed quid item magis simplex atq;
efficax? An uero & Christum hic Philosof-
phiz

phæ reum perages, quod in causa tam ardua modum argumentandi e media Dialectica petierit? ut de Paulo taceam, cuius in argumentando artem atq; ui mnemo satis admirari potest. Define igitur disciplinarum & linguarum studia cauillis tuis insectari: sed hoc ipsum fac potius quod nos toties ut faciamus mones, *Da honorem Deo in Donis suis, quæ ille extare in Ecclesia sua uoluit ad illustrandam magis ueritatis cognitionem.* Iam quod ad nostros Syllogismos attinet. Nos priusquam illos tibi tradidissimus multa ex Scripturis tecum egimus & tu nobiscum uicissim: sed cum nos tuas interpretationes non reciperemus, & tu te ad nostra deliberare uelle diceres: collegimus tandem doctrinæ nostræ rationes in duos (ni fallor) Syllogismos: alterum de incarnatione Christi, alterum de Baptismo: ut fines doctrinæ nostræ summo compendio & simpliciter collectos tibi traderemus. Atq; hæc est illa humana in nobis sapiëntia quam tantopere incessis. Quid autem Philosophicum habent Syllogismi illi? loquantur de immutabili iustitia, decreto &

H uolunt

uoluntate Dei. neq; in ijs probādis utūtur,
rationibus ullis, sed propositiones habent
desumptas ex uerbo Dei cui soli nituntur.
Aut igitur in ipso etiā uerbo Dei reprehens
des Philosophiā, si eam in Syllogismis nos
tris reprehēdas: Aut si uerbo Dei credendū
putas, nostris haud dubie etiam syllogismis
credes: qui nihil aliud cōtinent quā quod
uerbo Dei expressum habetur. Repetā autē
eum Syllogismū quo doctrinā nostram de
Christi Domini incarnatiōe confirmam⁹,
ne nudis tecū uerbis certare uideamur, neq;
de illi⁹ sentētia (etiā si uerba nō teneā) quidq;
omnino mutabo. Prima propositio colligi
tur e Scripturę perspicuis sentētijs quib⁹ do
cemur iustitiā ac uoluntatē Dei eternam
atq; immutabilem esse. Aut igitur uerū est,
iustitiā ac uoluntatē Dei eternam atq; pro
fus immutabilem esse: quēadmodum Scriptu
ra docet. Num. xxiij. Psal. xxxij. Esa. xlvi.
Malach. iij. Hebr. vi. Iacob. i. Et tū prima
quoq; Syllogismi nostri propositio impu
gnari omnino non poterit. Aut hac impu
gnata, omnia quoq; illa testimonia impu
gnari oportebit. fieri enim nō potest, si uol
untas Dei uere est immutabilis atq; eterna
ut

ut ulla illius cōstitutio, quominus impleatur immutari quoquomodo possit. Sic autem habet prior syllogismi nostri propositio, etiam si alijs forte uerbis cōstet, nos enim de sententiā nō de uerbis certamus. Quod carni nostræ Dei decreto constitutum est, hoc in carne nostra depēdi expiariq; oportet: ut immutabili Dei iustitię satisfiat, siquidē seruari debeamus. Hic nihil aliud urgeri uides, quam æternę uolūtatis Diuinę immutabilē constantiā, quam si neges, scripturę nō mestam autoritatē impugnabis. Altera propositio continet legis seu mādati Diuini nexū: quo morti subijcimus, nisi legem seu mādatum impleam⁹. Gen. ij. Deut. xxvij. Gal. ij. quam etiam negare non potes ueram esse, nisi scripturam ipsam mendacię accuses. Sic autem habet altera propositio: Mors carni nostræ in p̄enam propter inobedientiam constituta est decreto æternę atq; immutabilis Diuinę uoluntatis. Quid uero habes quod hic impugnes? Scriptura id docet, nō ego. Si igitur nihil in utraq; hac propositione inficiari potes: Certe uelis nolis largiri te id nobis oportebit, quod efficitur

ex mutua illarum collatione. nempe, in no-
stra & non alia carne dependi expiariq; op-
portuisse mortem, quæ nostræ & non alteri
carni ulli (decreto Dei) cõstituta erat, ut ser-
uari possemus. Et quum in Christi carne
persolutum expiatumq; esse constet, quod
nostræ carni fuerat constitutum: perspicu-
um est Christum in nostra & non alia car-
ne depẽdere & expiare id oportuisse quod
nos manebat, si ad nos pertinere debeat me-
riti ac gloriæ suæ (morte sua promeritæ)
communio. quam sane pertinere, atq; nos
adeo per illam seruari & uniuersa ubique
Scriptura, & utraq; Christi ipsius institut-
io, nempe Baptismus & cœna testantur.
Sed hæc tibi Philosophica sunt, quia contra
te faciunt: & refutari ab te non possunt.
Quid uero tu Theologus, ad hanc Philoso-
phicam (sed e media scriptura desumptam)
argumentationem? Audiamus hic tuam
Theologiam. Primum dicis non esse feren-
dam doctrinam nostram, qui duas in Chris-
to naturas agnoscimus, & utriusq; pro-
prietates separatim consideramus: propter
rea quod duos ex uno Christos te iudice fa-
ciamus

ciamus: alterum Spiritum, alterum car-
nem. Deinde argumentationi nostræ duos
potissimum locos e Paulo opponis: alterū
ii. Cor. v. ubi docemur, Deum fuisse, qui
sibi mundum in Christo reconciliaffet. Al-
terum: Col. ii. ubi Apostolus docet, Deum
de principatibus & potestatibus (nimirum
condemnationis nostræ) egisse triumphum
per semetipsum: ita enim in omnibus fere
latinis exemplaribus legitur. Inde uero col-
ligis non procedere nostram argumenta-
tionē: Si enim Deus in Christo per semetis-
ipsum & mundum sibi reconciliauit, & Prin-
cipatus ac Potestates omnes triumphauit:
non posse id referri dicis ad Christi huma-
nitatem, nedum ut de carne nostra hic alia
quid cogitemus. Postremo addis, nihil o-
pus fuisse Christo, si quod carni nostræ cō-
stitutum erat, in eadem carne etiam de pen-
di expiariq; potuisset. Hæc tu ita cōtra nos,
aisq; te hic Scripturæ per te citatę autoritas
tem sequi malle quàm humanæ sapientiæ
(quo nomine nostra designas) argumenta-
tiones. Age uero ne graueris uicissim tu
homo Theologus audire nos etiam, qui tis

bi rudes Theologiæ prorsus neque aliud
quàm Philosophi esse uidemur. Primum
tuæ istius Theologiæ subtilitatem non as-
sequimur, dum à nobis Christum diuidi as-
is: propterea quod utriusq; in ipso naturæ
proprietas separatim consyderemus, nisi
si tu hominem discerpi quoq; dicas, dum in
illo separatim animæ & originem & pro-
prietates: separatim uero corporis & origi-
nem & actiones consyderamus, quæadmo-
dum ante etiam id diximus. Quid quod
Scriptura ipsa ad hunc modū diuidit Chris-
tum? fatetur apud Marcum Christus ipse,
se diem & horam extremi iudicij nō nosse.
At Paulus in Christo omnes scientiæ the-
sauros reconditos esse docet. Hic igitur &
tu duos ex uno Christos facies? Alterum
qui sciat omnia, Alterum qui diem iudicij
ignoret? Rursus dum Paulus Christum, ac
libi maledictum uocat, alibi splendorem
gloriæ & characterem existentiae Paternæ
esse docet: Num & is duos secundum re-
Christos faciet? nam in splendorem diuine
gloriæ maledictum cadere non potest.
Quod si his & similibus Scripturæ locis
Christus

Christus diuiditur, & nos facile patiemur
ut Christum diuidisse dicamur. sed si Scri-
ptura unum nihilominus atque eundem
Christum Dominum agnoscit, etiãsi utris-
usq; in illo naturæ proprietates separatim
consyderet ac discernat: dabis ueniam nos-
bis Philosophis, tu homo Theologus, si hic
Scripturæ testimonijs potius, quàm tuæ
Theologiæ assentiamur. atq; unum & eun-
dem indiuisum in æternum Christum Do-
minum esse credamus: etiãsi naturas illi
duas cum Scripturis tribuamus, & utriusq;
proprietates separatim consyderemus. Sed
& tu ipse ad eundem modum diuidis Chris-
tum: dum illum, & uerum ac naturalem
Deum, & uerum item ac naturalem homi-
nem esse fatearis. Arbitror enim naturalẽ
Deum à te uocari, qui Dei naturam retinet
at, Et naturalem item hominem, qui natu-
ram hominis habeat. Si Christus igitur ses-
cundum te & Dei & hominis naturam res-
tinet, estq; alia hominis natura, alia dei,
quo pacto (quæso) tu non diuides Christum
qui duas illũ naturas retinere fateris, dum
illum uerum ac uaturalẽ deum uerũ item

ac naturalem hominem esse doces: cum hoc
potissimum nomine doctrinam nostram
traducas, quod duas Christo naturas easq;
diuersas tribuamus: Equidem hic sibi ipsi
non satis constat tua Theologia: quam nos
(homines alioqui rudes) assequi non posse
ultra fatemur. Multo minus autem illam
assequimur, dum Christum uerum ac natu-
ralem Deum esse doces: & interim illum
iuxta eandem Diuinam naturam suam, ten-
tatum, passum, mortuum, & sub noxam
peccati nostri in Patris iudicio condemna-
tum esse affirmas. Quæ ex Paulo citas ad-
uersus nostram argumentationem magis
pro nobis quàm pro te faciunt si recte in-
telligantur. Ac primum eo loco quo Deus
fuisse legitur qui sibi in Christo mundum
reconciliarit: uideris sub Dei nomine alte-
ram in Christo naturam intelligere, ut ab
illius humanitate meritum reconciliatio-
nis excludas. hoc est, ut intelligamus recon-
ciliationem nostram à Christo, quatenus
Deo, non quatenus homine peractam esse,
atq; ita efficere demùm conaris: frustra nos
eam de carne Christi disputationem inue-
here,

here, posteaquam omnis nostra teconcilia-
tio peracta sit per ipsam Diuinitatem Chris-
ti, hoc est, per uerbi in Christo naturam:
non autem per illius humanitatem, ad quã
interim carnis consyderatio proprie perti-
nere uidetur. Hanc esse putamus tuam ar-
gumentationem, quam ex eo Pauli loco,
ad eum modum intellecto, colligere nobis
uideris. At uero tibi probandum prius es-
set, sub Dei nomine hoc loco alteram dun-
taxat illam Diuinitatis in Christo, hoc est
uerbi naturam designari; Siquidem proce-
dere debeat tua hæc argumentatio. alioqui
si ostenderimus nomen Dei hoc loco, non
ad filij personam qui Christus est proprie,
sed uel ad Patris Dei potius, uel certe ad tot-
tius Diuinæ triadis prouidentiam pertine-
re: adeo sane non procedet hæc tua argu-
mentatio, ut hic Pauli locus adiumento sit
nobis futurus etiam aduersus doctrinam
tuam, nedum ut nostræ argumentationi
opponi possit. Docet autem Paulus illic
nostræ regenerationis atq; adeo omnis nos-
træ salutis autorem esse ipsum Deum, qui
per Christum Iesum filium suum nos sibi

reconciliaffet: quicq; eius ipsius reconcilia-
tionis ministerium seu prædicationem A-
postolis delegasset. Id ita à Paulo doceri
non negabis opinor, ita enim habent Pauli
uerba: Omnia autem hæc ex Deo, qui nos
sibi per Iesum Christum reconciliauit: des-
ditq; nobis ministerium reconciliationis.
Iam quod sequitur explicatio est eius ipsius
ministerij, Apostolis à Deo ipso delegati:
indicans scopum præcipuum (per prioris
sententiæ repetitionem) circa quem uersari
potissimum totam Apostolorum prædica-
tionem oporteret: nempe quod ipsemet De-
us autor esset partæ nobis per Christum
Dominum recõciliationis. Et proinde mox
quoq; addit se Deo ipso autore legatione
fungi pro Christo: & quæ sequuntur. Hic
uero primum abs te scire uelim. filijne an
uero Patris Dei personam Paulus toto hoc
loco sub Dei nomine designet? Nec est
quod dicas initio quidem Patris, deinde uer-
ro filij, mox autem Patris rursus personã
designari. Hanc enim ipsam Dei personã
ex quo omnia, & mundum sibi per Chris-
tum reconciliaffe docet Paulus, & minist-
terium

sterium huius reconciliationis Apostolis
ut pro Christo legatione fungerentur de-
mandasse, quare fieri nõ potest ut locus hic
personarum uariationem sub Dei nomine
admittat, sed eam solam toto hoc Pauli lo-
co personam sub Dei nomine intelligi or-
portet, cui prima illa autoritas tribuitur,
ut ex illa sint omnia. Iam cum idem ipse
Paulus uerbis expressis testetur, Patris
hoc Dei proprium esse, ut ex illo sint or-
omnia: Et ad eandem personam referat hoc
loco Paulus, tum reconciliationem nos-
tram per Christum, tum Apostolici minist-
terij institutionem: Equidem nos ita ru-
des esse fatemur, ut non intelligamus quos-
nam modo Dei nomen, hoc loco, ad uer-
bi personam, hoc est, alteram in Christo
naturam, referri possit, sed potius ad Pa-
tris Dei personam pertinere illud putamus:
posteaquàm ad eam (utrunq; id) Dei per-
sonam referri à Paulo uidemus (nempe &
reconciliationem nostri, & Apostolici mi-
neris institutionem) ex qua sunt omnia:
quod alioqui Patris solius personæ pro-
prium esse scimus. Ut interim taceam non
posse

posse quoquomodo admitti id, ut sub Dei nomine filij personam hic intelligamus, propterea quod hac interpretatione tollatur propria Christi functio, quæ Dei patris & nostrum mediatorem esse credimus. Est enim mediatoris, alterum alteri, non autem sibi ipsi conciliare, nempe reum, uel iudici, uel accusatori. Hic autem Deus sibi ipsi nos conciliasse docetur. Aut igitur filium Dei mediatoris functione spoliabimus, ac Patri item Deo iudicium omne adimemus, si Dei nomen hoc loco ad filij personam (hoc est ad Diuinam in Christo naturam) referamus. Aut certe Patrem Deum solum sub Dei hic nomine intelligemus, si & Christo Domino mediatoris, & Patri item Deo iudicis honorem tribuamus. Neque uero arbitror te eum esse, qui aduersus scripturæ autoritatem Deo uel Patri, uel filio detractum quidquam uelis, & proinde te non amplius id facturum puto etiam ut nomen Dei hoc loco ad filij personam ut diximus referri debere contendas, si uero sub Dei nomine hoc loco filij persona, nempe uerbum, hoc est altera in Christo natura, non intelligitur, non uideo

uideo quid locus hic Pauli aduersus nostram
doctrinam faciat, aut aduersus syllogismi
nostri tibi traditi ratiocinationem. Nos
enim semper docuimus & docemus Deum
Patrem esse autorem nostrę per Christum
reconciliationis, sed eam reconciliationem
partam nobis esse morte Christi, qua ille
iuxta Patris Dei prouidentiam ac uolunta-
tem (assumpta carne nostra) dependit &
expiauit id totum, quod nostrę etiam carni
decreto Dei propter nostram inobedentiã
fuerat constitutum. Hęc sane nihil inter se
se pugnant, nedum ut se mutuo non ferant.
Quin potius confirmat doctrinam nostram
hoc loco Paulus, tres enim nobis proponit,
quos in recõciliationis nostrę consyderatio-
ne intueri potissimum debemus. Ante om-
nia Patrem Deum, cuius prouidentia ac
uoluntate factum est ut uerbum caro fieret:
Deinde uero Christum Dominum, qui as-
sumpta forma nostrę seruitutis (nimirum
carnis nostrę infirmitate, quemadmodum
id ostendimus) hanc ipsam reconciliatio-
nem in carne nostra per corporis sui hosti-
am peregit, Postremo autem Apostolos,
quos

quos Pater ipse Deus etiam huius reconcilia-
tionis testes ac precones toto terrarum
orbe esse uoluit: demisso in illos Spiritu
sancto omnis ueritatis doctore, ut illorum
doctrinam non pro hominū doctrina iam,
sed pro Diuina potius ipsiusmet Spiritus
sancti (per eos loquentis) uoce haberemus.
Cum igitur Paulus testetur Christum Do-
minum morte sua (quæ in Deum cadere nō
potest) reconciliationē hanc peregisse: per-
spicuum est Christum iuxta humanitatis
sue naturam reconciliationis huius mini-
sterium (quatenus pro omnibus mortuus
est) peregisse. Atqui hoc ipsum est quod
nos syllogismo nostro quoque docemus, nē-
pe mortem carni nostre constitutam, in car-
ne etiam nostra à filio Dei assumpta per
corporis sui hostiā persolutam expiatamque
esse. Confirmat igitur hic Pauli locus do-
ctrinam nostram: dum morti Christi ascri-
bit reconciliationem, quæ cadere non pos-
test nisi in carnem peccato obnoxiam, hoc
est nostram (Stipendiū enim peccati mors)
etiamsi Christus nūquam peccasset. peccato
enim obnoxium hic dicimus, non quod
peccato

peccato subiectum sit: hoc enim à Christo
Domino modis omnibus alienum esse scis-
mus, sed quod peccare possit. Christum au-
tem Dominum iuxta humanitatis suę natu-
ram peccare potuisse testantur tentationes,
quibus illum Satan exercuit, quem alioqui
Paulus ipse tentatum per omnia esse docet,
quorsum enim tentari illum contigisset nisi
si peccare potuisset? imo uero quorsum atti-
neret hominem factum esse nisi peccare po-
tuisset? iuxta Diuinam enim uerbi naturã
peccare nunquam potuit sed iuxta huma-
nam naturam uerbo coniunctam non pec-
cauit, neq; inuēta est labes ulla in ipso, etiã
ampli peccare posset. Stat ergo incōcussa Syl-
logismi nostri de immutabili Diuinæ iustiti-
ciæ nexu ac decreto ratiocinatio, atque hoc
Pauli loco confirmatur etiam, non aut im-
pugnatur. Locus ille Col. ij. aliquanto
plus difficultatis habet propter Latinorū
& exemplarium & interpretum in hac par-
te consensum. qui propemodum omnes,
Deum, per semetipsum, seu in semetipso,
triumphasse legunt, Deiq; nomen ad filij
personam (hoc est ad Christum ipsum)
referunt.

referunt, uidelicet quod Christus ipse iuxta
Diuinitatis suæ naturam Principatus ac po-
testates nostræ cōdemnationis triumphas-
set. Atq; est quidem pia in se & Christiana
hæc sententia si recte intelligatur, sed à Pau-
li mente hoc præsertim loco prorsus aliena.
Præbuit autem huic interpretationi occa-
sionem Latina uersio maxima fere ex parte,
quod in Latinis omnibus fere exemplaribus
legatur, triumphans illos in semetipso,
sive per semetipsum. Cum enim extra
omnem controuersiam sit non Patrem, sed
filium, opus nostræ redemptionis assumpta
hominis natura (iuxta quam & mortuus
est) peregrisse, nolebant proprium filij opus
ad Patrem transferre, sed triumphum cuius
ius hic meminit Paulus filio ascripserunt,
deq; Christo interpretati sunt Pauli uerba
quibus Deum de Principatibus & Potestas-
tibus triumphasse per semetipsum Paulus
testatur. At uero apud Græcos uaria est les-
ctio, & sunt qui legant, triumphans illos
per semetipsum, quemadmodum latina les-
ctio passim habet, sunt item qui legant, tri-
umphans illos per ipsum, ut triumphans
torum

torem faciant Patrem Deum, Christum uero esse ostendant per quem Pater Deus triumphasset. Varietas porro huius apud Græcos lectionis, nō nascitur e dictionis aut litteræ ullius mutatione, sed ex accentus duntaxat forma, dum alij pronome relatiuum (ipsum) addito aspirato accentu, alij uero tenui addito legunt. si enim cum aspiratione legatur $\epsilon\upsilon\ \acute{\alpha}\nu\tau\omega$, tum recte habet Latina lectio, in semetipso: uel per semetipsum. sed si sine aspiratione legatur $\epsilon\upsilon\ \acute{\alpha}\nu\tau\omega\varsigma$, tum sane Latinus interpres nō recte uertit, in semetipso, uel per semetipsum: sed simpliciter legendum est, triumphans illos in ipso uel per ipsum. ut sit sensus, Patrem Deum (cui accepta referri oportet omnia) triumphasse Principatus ac potestates, sed per filium per quem omnia; idēq; in mortem pro nobis traditum, cuius merito, & peccati nostri christographum in cruce abolitum iam esset: & captiue uelut in triumphum actæ, omnes mortis ac condemnationis nostræ potestates & Principatus. Iam cum aspiratione legitur in Frobenianis exemplaribus $\epsilon\upsilon\ \acute{\alpha}\nu\tau\omega\varsigma$ autore opinor Erasmo Roterodamo qui

120
ueterum interpretum auctoritatem sequens
ita hunc locum legendum esse putauit.
quem demum alij quoque sequuti Dei quoque
nomen ad filij personam iuxta Latinorum
interpretum expositionem retulisse uidentur.
Cæterum ipse uerborum contextus non
permittit, ut nomen Dei hoc loco ad filij
personam referatur: Et in Græcis ut dixi
exemplaribus uaria lectio est propter ac-
centus mutationem. Nam etsi in Frobenias-
na æditione legatur $\epsilon\upsilon\ \acute{\alpha}\nu\tau\omicron\varsigma$, tamen Aldina,
& Argentinensis æditio habet $\epsilon\upsilon\ \acute{\alpha}\nu\tau\omega$. Atque
ita extare etiam dicitur Romæ in exemplari
Vaticano. Quin & Budense exemplar
uetustissimum (quod e direptione Constanti-
nopolitana adseruatum, Budam demum
sub Matthia Rege allatum fuerat) eandem
lectionem habebat. Quæ equidem lectio,
& melius respondere uidetur uerbis Pauli
quæ præcedunt: Et sententiam rei ipsam
multo clarius absoluunt. ut sit is sensus.
ipsummet Patrem Deum authorem nostræ
salutis esse: qui excitauit Christum filium
suum ex mortuis, & nos cum illo uiuifica-
uit: Qui chirographum item peccati nostri
lege

lege conclusum, sed cruci demum filij sui
affixum, e medio sustulit: Quiq; de Principibus
patibus ac Potestatibus omnibus quæ illi
aduersarij in hac parte fuerant (posteaquam
eas expoliasset) per eundem ipsum filium
suum, factum hominem, gloriose triumphauit,
Hanc esse Pauli sententiam uerba ipsa
testantur quæ præcedunt. Sic enim habent
uerba ipsa: In quo (nempe in Baptismo) simul
etiam cum illo (nempe Christo) resurrexistis
per fidem efficientis illam Dei (nimirum
Patris) qui (Pater) excitauit illum (filium
suum Christum Dominum) ex mortuis, Et uos
(idem Patres) quum essetis per delicta & præputium
carnis uestre mortui, simul cum illo (nempe
Christo) uiuificauit: condonans (idem Pater)
nobis omnia delicta, qui & deleuit quod
aduersus nos erat chirographum, & per
decreta nobis contrarium erat: sustulitq; (nempe
idem Pater) illud per crucem (nimirum Christum)

fi filij sui) expoliansq; Principatus &
potestates (idem Pater) ostentui exhibuit
eos palam, triumphans illos, in ipso,
uel per ipsum: hoc est per Christum
filium suū, per quem restituit omnia. Est
eadem prorsus huius quæ & superioris loci
sententia, uidelicet Deum Patrem autorem
esse salutis nostræ per filium suum pro nobis
in mortem traditum, ut peccatum per
peccatum condemnaretur, & mors promerita,
morte innocenti pensaretur. Neq; ego
sum prim^o eius interpretationis autor, Ad
notauit hæc dudum uir & pietate & eruditione
insignis Iacobus faber Stapulensis,
qui ^{ex auctore} sine aspiratione legendum esse
putauit. Adnotauit & Caietanus, Sacra-
rum haud dubie literarum interpres uigilantissimus,
& in linguis magna cum laude uersatus.
Sed & Ambrosius quanquam latinam
lectionem non nihil interim immutatam
sequatur (non enim legit in ipso, uel per
semetipsum, sed in idipsum) tamen
ita hunc locum interpretatur ut triumphum
omnem Patri per filiū ascribat. Ambrosij

brofij uerba funt de Paulo. Ideo commo-
net gentes, ut confyderantes caufas malo-
rum fuorum, & qualem gratiam acceperint
à Deo in Chrifto, tota deuotione folliciti
fint circa obfequium eius, à quo à diuerfa
mortis pœna funt liberati. Hic Ambrofius
iuxta uerba Pauli gratiam falutis noſtræ
transcribit Patri Deo, in Chrifto, ſiue per
Chriſtum. Ac mox poſtea: Affigere autem
cruci (inquit) hoc dixit eſſe, ſpoliare Principi-
patus & poteſtates publice, & detriumphas
re illos in Chrifto. Et hic ſane Ambroſius
Deo Patri aſcribere aperte uidetur, & chiro-
graphi noſtri in cruce abolitionem, & ex-
poliationem Principatum ac poteſtatum,
& ſimul etiam triumphum de illis, in Chri-
ſto, ſiue per Chriſtum. Et ruruſum. Et ſic (in-
quit) expoliati ſunt (ſicut dixit) publice, id
eſt in cruce: quod eſt, palam detriumphati
à Deo, in Chrifto. Hęc aperte teſtantur ean-
dem eſſe Ambroſij, & noſtram interpreta-
tionem. Neq; tamen ideo Ambroſium ci-
tare hic uolui, ut illius autoritate interpre-
tationem meam tuear: ſed ut oſtendam me
primum non eſſe, qui ſentiam, triumphum

hoc loco (cuius Paulus meminit) non ad fili-
um sed ad Patris Dei personam esse omnia
no referendum, ad quem si referatur, lectio
sane Latina consistere non potest. pugnant
enim hæc, Patrem Deum per semetipsum
triumphasse, & (quemadmodum infinitis
alibi locis habetur) Per filium omnia resti-
tuisse. Qui autem triumphum ad Chris-
tum referunt, negare non possunt priorem
sententiæ huius Paulinæ partem oportere
referri ad Patrem Deum: nempe quod is
nos cum Christo ex mortuis suscitato con-
uiuificauit; condonans nobis propter Chri-
stum peccata nostra omnia. Sic enim & E-
rasmus ipse. Ergo (inquit) Patri Deo debentur
omnia, quæ uobis largitur per filium.
referens ad Patrem Deum nostram in Chri-
sto circumcisionem spiritualem, nostram cum
illo resurrectionem, & conuiuificationem.
Quæ autem de suffixo in cruce chirogra-
pho, deq; spoliatis ac triumphatis Principa-
tibus sequuntur: ea ad Christum (ueteres
sequutus) transfert, Patrisq; Dei personam
filij persona commutat. Quæ personæ com-
mutatio in causa illi fuit, ut cum aspiratio-
ne

ne legerè maluerit *ἐν αὐτῷ*, hoc est in semetipso, uel per semetipsum. Sed hoc uir doctissimus uidetur dedisse ueterum auctoritati: ut iuxta eorum interpretationem, ipsam quoque Apostolicam lectionem ædendam curarit: præsertim cum interpretatio ipsa nõ solum sit pia, sed Christi etiam Domini gloriam insigniter illustret. At uerò ex Pauli uerbis haberi non potest ulla toto hoc loco personæ commutatio: omnia enim participia ab ipso eius Paulinæ sententiæ usque initio ad eandem personam referuntur, nempe Patris Dei: nisi quod actiua indefiniti temporis participia latine aliter efferri non possunt, quàm per tertiam præteriti indicatiui sui personam addito relativo, qui, ut *γράφας* qui uerberauit: *γράφας* qui scripsit. *δοσας* qui ad uitam æternam surrexisset per fidem inditam nobis à Patre Deo: Et facit *Πατέρα* Deum *ἐγείραντα*, hoc est eum qui exciuit, Christum, nosque cum illo: *ἔβαλεν* eum qui delenit chirographum *προσμεμωσμένα* eum qui illud affixit in crucem sui filij: *ἀπέκλυσε* eum qui expoliauit Principatus

ae potestates: & *ἡριαμβ. ὑσαντὰ αὐτοῦς*, eum qui triumphauit illos, in ipso, nimirum Christo quem ex mortuis suscitauit, nosq; cum illo: siue per ipsum nempe Christum. Hanc porro interpretationem cum uerba Pauli ipsa poscere omnino uideantur: & nemo negare possit simplicissimam esse: nos hic etiam nobis sequendam esse putamus. praesertim ita adiuti Graecorum exemplarium, & quorum meminimus, interpretum auctoritate. Adeo uero non repugnat Pauli hic locus nostrae doctrinae, nostraeq; tibi tradite argumentationi, ut illam haud aliter quam prior ille etiam. ij. Cor. v. aduersus te confirmet iuxta nostram interpretationem, quae sane reijci abs te non potest, nisi ostendas quare consistere non possit cum totius Scripturae consensu comprobetur. Sed etsi alteram illam ueterum interpretationem recipiamus, à quibus alioqui nusquam libenter dissentimus, nihil ea te nihilominus adiuuabit in tuenda doctrina tua, cum illi longe aliter Paulum exponant, quam tu interpretaris. Illi enim Christum cum alijs hominibus collatum, hoc nomine caeteris omnibus

mnibus anteponunt: quod alij per sese nis
hil possint nisi aliunde (nempe à Deo) adiu
uentur, Christus uero Dominus sua pro
pria intra sese uirtute (nimirum Deus paris
ter ac homo) potentiam suam in expolian
dis triumphandisq; Principatibus tenebras
rum gloriose declararit, tu uero huc Pau
lum detorquere conaris, ut quod ille Deo
Patri tribuit, id tu ad filiū ita interim trans
feras, ut quæ de abolito in cruce chirogra
pho nostro, expoliatisq; ac detriumphatis
Potestatibus sequuntur: non equidem toti
Christo Deo simul ac homini (quod tamen
ueteres omnes unanimi cōsensu agnoscūt)
sed Diuinæ duntaxat illius naturæ (excluso
humanitatis suæ in carne nostra merito)
adscribas, id porro longe diuersum est ab
eo, quod ueteres in loci huius interpreta
tione prodiderunt: etiamsi personarum cō
mutationem (quam illi hic adducunt) recis
piamus. Non est igitur cur Pauli hunc lo
cum pro te facere arbitraris iuxta ueterum
interpretationem, quam tamen ostendis
mus à mente Pauli esse nonnihil alienam.
Iam si hoc Pauli loco aliquid contra nos
K efficere

efficere uis, approbanda prius tibi esset tua
interpretatio, nostraq; ac ueterum item om
nium altera impugnanda. Neq; enim fa
tis est attulisse interpretationem, nisi illam
confirmes uel legitima uerborum explicat
tione, uel mutuo locorum in Scripturis
consensu: Quorum nos tamen neutrum
in tua adhuc interpretatiōe uidemus. Quod
enim ad uoces attinet, hæ non admittunt
ullam prorsus toto hoc loco personæ com
mutationem: multo minus uero translatio
nem illam, qua tu Diuinæ dūtaxat in Chris
to naturę attribuere uelle uideris omne fa
luis nostræ mysterium excluso interim me
rito suæ humanitatis, quēadmodum id iam
aperte satis exposuim⁹: Locorum uero col
latione tātum abest ut tuam interpretatio
nem approbare possis, ut uel hic ipse Pauli
locus eam nullo modo admittat. dū enim
chirographi nostri nexum per crucē sublat
tum esse docet (quam equidē ad Christi Di
uinitatem referre non possumus) & abolito
chirographi nostri nexu, expoliatas quoq;
eadem opera fuisse constat omnes peccati
mortis ac condēnationis nostrę potestates:
certe

certe ab eo quod per crucē partum est, excludere nunq̄ poteris meritum humanitatis Christi. Quid quod ipsemet uel inuitus fateris, Christum iuxta carnem mortuū esse? An uero non idem est iuxta carnem, aut iuxta humanitatis naturā Christum mortuum esse? apud te caro in Christo Deus erat scilicet etiam ante mortem? Quod si iuxta carnem mortuus est Christus, quē interrim nō erat neq; est Deus. Et morte Christi in cruce abolitū est peccati nostri chirographum: Mirum profecto, si ab eo, quod morte Christi iuxta carnem abolitum est, meritum humanitatis Christi excludas. Sed dicis Christū idem esse quod uerbum: & cum iuxta carnem Christum mortuum esse fatearis: perinde esse putas, ac si uerbū mortuum esse diceres. Ceterum nos eam doctrinā tuā in superioribus refutauimus & ostendimus Christum nō uerbi tantū (iuxta quā est eternus & immutabilis) sed hominis etiā (hoc est nostrā quoq; naturā habere: iuxta quā est conceptū, natū, & mortuū illū esse credim⁹. Alioqui si caro & sanguis in Christo uerbū est, quid obsecro hominis in illo erit? Aut

quo pacto apud te caro in Christo Deus
est, siue uerbum: cum Christus ipse dicat,
Deum, Spiritum non carnem esse: nisi tu
nobis nouum aliquod Euangelium forma
re uelis, in quo duplicem nobis Dei existē-
tiam ponas: alteram qua Deus, sit Spiritus,
æternus, immutabilis, & Sanctus. Alteram
qua Deus item sit caro, mutabilis, & à prio-
ris illius existentie Deo derelictus, atq; eti-
am alienus. At uero nos hic unum duntax-
at atq; eiusdem existentie Deum, & Pa-
trem simul, & Filium, & Spiritum sanctum
esse, cum Prophetis & Apostolis totaq; Ca-
tholica Dei Ecclesia credere malumus pos-
tius, quàm ut nouam aliquam de existentie
Diuine uarietate doctrinam recipia-
mus. Vsum Synecdoches in Christi Domi-
ni consideratione exposuimus, ne naturas
in illo distinctas confundamus, etiam si quæ
alterius duntaxat in illo nature propria
sunt, toti Christo in Scripturis tribui non-
nunquam uideamus. Et quemadmodum
humanam in Christo naturam non ideo
sine principio esse dicimus, quod de toto
Christo Paulus dicat illū esse omnis crea-
turæ

turæ primogenitum per quem condita sint
etiam ipsa sæcula: ita non ideo uicissim *Dis*
uinam in illo naturam, natam, passam,
mortuam, tentatam, & à Patre suo de re
ctam esse intelligamus, quod hæc toti Chri
sto in Scripturis tribui audimus. Hoc enim
ueluti toti Christo plerunq; tribuit Scriptu
ra quod alteri duntaxat illius naturæ pro
prium est (quemadmodum alias quoque
iam diximus) non ut naturas in illo com
misceat quoquomodo aut confundat: sed
ut indiuiduam deinceps illarum coniun
ctionem esse testetur: quæ tamen non ob
stet quominus suam utraq; natura retineat
propriètatem. Quare quæ corpore ac san
guine suo peregit Christus, ea illum iuxta
humanitatis suæ naturam (ad quam caro
proprie pertinet) peregisse docemus. Et
quum corporis & sanguinis sui merito su
stulisse illum sciamus omnem peccati nos
stri nexum, omnèq; maceræ interstitium
per carnem suam diruisse, & utrumq; simul
populum in uno corpore suo per crucem
Patri suo reconciliaffe quæadmodum *Paul*
lus docet. sciamus item, quemadmodum

per hominem mors propagata est, ita per
hominem restituta nobis esse etiam resur-
rectionem ad uitam æternam. Dei Patris
hic misericordiam agnoscimus supplicesq;
adoramus, qui filium suum unigenitum in
carnem nostram demiserit, ut maceriam,
carnis nostræ peccato erectam, & ita ere-
ctam ut per nos dissolui amplius nunquam
posset. ipse cõiuncta Deo eadem ipsa carne
nostra in suo corpore totam dirueret: nosq;
ut frater noster nobis à Patre Deo in car-
nis nostræ participationem datus, in uictori-
æ huius suæ communionem ut fratres uis-
cissim suos pro ineffabili bonitate sua uo-
caret: Manifestum est igitur, stare immo-
tam Syllogismi nostri traditam tibi ratio-
cinationem, atq; adeo non infirmari locis
tuis quos illi opponis, ut etiam confirma-
tur. Argumentationis uestræ uicium paulo
antea indicauimus, qua colligitis, Christum,
si ex carne nostra est natus, à peccato etiam
immunẽ esse non potuisse: propterea quod
Dominus ipse carnem esse doceat, quid
quid ex carne nascitur. Quæ enim de carnis
affectibus Dominus loquitur, ea uos ad car-
nis

nis substantiam transferre conamini; & ex carne nasci, idem esse interpretamini, quod ex homine iuxta gignendi legem propagari. carnem uero esse, non iam ad carnis substantiam refertis sed ad carnis sensum seu mentem, sic enim illam uocat Paulus. ut hic sit iuxta uos uerborum Christi sensus. Quod natum est ex carne: hoc est, quod originem suam ex humanae carnis substantia traxit: Caro est: hoc est, carnis sensu aut mente regitur. At uero longe aliam esse Christi hoc loco mentem uerba ipsa quae subsequuntur declarant. Confert enim Christus Dominus efficaciam corruptelae nostrae cum potentia Spiritus. & docet tantam esse carnis nostrae corruptelam ut dum illi obsequimur in ea ipse corruptela perpetuo haereamus Porro legem huius corruptelae ita efficacem esse in nobis, ut nos ab ea lue expurgare ipsi haudquaquam possimus, praeterquam si per Spiritum sanctum innouemur. tum enim uirtute illius id effici ut aduersus carnis nostrae sensum certamē suscipiamus. Quae admodum igitur ea est corruptelae nostrae uis ut nos in seruitute sua retineat donec à

Spiritu sancto innouemur, ita Spiritus quoque
que eam rursus efficaciam esse, ut nos inno-
uatos excitet assidue ad obluendum sensu
sui carnis nostrae, ne illum deinceps regna-
re in nobis quoquomodo patiamur. Iam si
e Spiritu sancto natum esse, aliud longe est
hoc loco, quam ex illius substantia nostri
originem traxisse, sane & e carne natum
esse, aliud fit necesse est, quam e parentibus
iuxta naturae legem propagatum esse. Et
cum e Spiritu natum esse, idem fit hoc loco,
quod Spiritus uirtute innouatum, perspi-
cuum est etiam, natum esse ex carne, aliud
non esse, quam à sensu carnis prouenisse.
Eamque esse uerborum Christi sententiam.
Carnem esse, hoc est à carnis sensu regi quid-
quid ex carne natum esset, hoc est, à sensu
carnis prouenisset, quemadmodum Spiritus
esset etiam, hoc est, Spiritus uirtute rege-
retur, quod ex Spiritu natum esset, hoc est,
quod Spiritus sanctus afflatu Diuino suo
innouasset. Utitur autem hic Dominus na-
scendi metaphora, ut quod alicui rei causam
dedit, ex eo natam esse dicat, quemad-
modum & nos errores ex erroribus, lites e-
litibus;

litibus, bella e bellis nasci dicere solemus,
dum ostendere uolumus, errores erroribus,
lites litibus, bella bellis occasionem prebu-
isse. Quid autem hæc ad Spiritus aut carnis
substantiam? ne dicam ad hominis ex ho-
mine propagationem? Quo pacto uero
consistere poterit tua loci huius interpreta-
tio siquidem illam recipiamus? Tu id uides
ris uelle, ut quod e carnis substantia geni-
tum est, non possit esse nisi caro: hoc est,
non possit nisi à carnis sensu regi ad pec-
candum. Christus autem Dominus docet
nostri abnegationem, etiamsi ex carne nas-
camur. Docet hoc ipso loco nouam e sus-
pennis natiuitatē, & quidem eorum, qui ex
carne nati essent. Et Paulus testatur nos in
carne uersantes, non secundum carnem nisi-
hilominus ambulare, & quæ infinita in scri-
pturis in hanc sententiam habentur. Qui in
carne uersantur, nonne ex carne nati sunt,
hoc est, nonne ex carnis nostræ substantia
originem suam traxerunt? Rursum, se-
cundum carnem ambulare, estne à carnis
sensu regi ad peccandum? fane alterum hic
alteri cedere oportet, aut tuam interpreta-
tionem

tionem Paulo, aut Paulum tuæ interpretas-
tioni. Si enim qui in carne ambulant iuxta
Paulum, iuxta te ex carne nati sunt: atque
iñdem interim non secundum carnem am-
bulant. Perspicuum est, carnem non esse,
hoc est carnis sensu ad peccandum non res-
gi omnes, qui ex carnis substãtia originem
suam traxissent. Nos porro certi, Paulum,
Christi Spiritum habere, nedum ut illi res-
pugnet: illius doctrinam sequi malumus,
quàm tuam: præsertim cum ipsemet Chris-
tus Dominus, quæ de nostri abnegatione
deq; noua e supernis natiuitate docet, ad es-
os hauddubie referat omnia, qui ex carne
nati sunt, hoc est, qui e suis parentibus iuxta
naturæ usum sui originem traxerunt. quæ
equidem ad illos pertinere non possent, si
præterquàm à carnis sensu regi gubernas-
riq; non possent. Quodq; ad uerborum
Christi sententiam attinet, nos carnis *πολυ*
σημοιαν hic excludimus, sed utrobiq; in uers-
bis Christi sub carnis nomine, carnis, non
substantiam, sed sensum siue ingenium in-
telligimus: idemq; hic a Christo doceri dis-
cimus, quod alibi a Paulo docetur: dum
ait:

ait: Eos qui carnales sunt, quæ carnis sunt
sapere: qui uero Spirituales, quæ Spiritus
essent curare. Iam ut hæc ad carnis substan-
tiam nihil pertinent, ita nihil pertinere eti-
am ad nostræ propagationis consyderatio-
nem: & proinde neque ad Christi Domini
conceptionem siue incarnationem. Sed ut
donemus ueram esse tuam interpretatio-
nem, uerbisq; Christi hoc loco doceri: car-
nem esse, hoc est carnis sensu regi, quod ex
carne, hoc est, e carnis substantia natum est,
non opinor te negaturum, infantes quoq;
nostros carnem esse. quandoquidem ex car-
ne nascuntur. Quod si infantes nostri caro
sunt, hoc est, si sensus carnis in illis domina-
tur, quem Paulus mortem appellat, quo
pacto a morte liberabis infantes nostros,
in quibus (iuxta tuam ipsius doctrinam) car-
nis sensum, hoc est mortem, regnare doces?
Dicis illos seruari promissione, fateris er-
go, non esse carnẽ, eos, qui promissione ser-
uantur, etiam si ex carne natos esse constet.
At uero promissio ad totam pertinet Ecc-
lesiam, siue infantium, siue adultorum. Sunt
enim Dei ipsius uerba, Ero uobis in Deum,
Et

Et uos eritis mihi in populum. Nemo igitur in uniuersa Dei Ecclesia caro erit, etiam si omnes ex carne nascantur. Et cum de nullo hominum extet clarior magnificentiorque promissio, quam de Christo Domino, deique sanctitate suae conceptionis: Docet enim Angelus Virgineae conceptionis Spiritum sanctum autorem esse futurum: & uerbis expressis sanctum fore testatur, quod ex illa nasceretur. Si quae uis est igitur Diuinae promissionis, ut carnem esse non permittat quod ex carne natum est: si haec infantes, si adultos, si totam denique Ecclesiam ab ea lege liberat: omnium certe maxime eum qui totius Ecclesiae caput est, & in quem solū omnes quotquot usquam sunt promissiones intuentur, liberabit. neque caro esse omnino potest Christus Dominus, quanquam ex carne (nempe e uirgine matre) & conceptus & natus est: etiam si tuam ipsius interpretationem recipiamus. Stat ergo immota quam tibi tradidimus nostra argumentatio, simulque & doctrina tota de Christi Domini conceptione siue incarnatione, frustra abs te hactenus tuisque
Symmytis

Symmyftis impugnata . Stat immota in
quam, neq; ullis Satanæ conatibus labefac
tari potest. Quod superest, de Baptismo,
deq; Ecclesiastica uocatione id quoque tibi
breui (si Dominus uolet) dabimus . & ita
(quod per gratiam Dei spero) dabimus, ut
illa conuellere non queas. Interim te & mo
neo & hortor ut aut doceas circumspectius,
aut ab eo munere abstineas o Menno: ne
sanguinem miserarum animarum, per te
implicatarum, de manu tua requirat
in illo die, iustus iudex, qui est Iesus
Christus uerus Deus uerusq;
homo in omnia secula
benedictus,
Amen.

ERRATA

A. folio iij. facie i. linea xij. lege. quam
 excusare apud Deum præsertim: fol. viij.
 fac. i lin. ix. lege. ac resistentis providentiam
 pertinent. C. fol. ij. fac. ij. lin. xix.
 lege. ipsa matre docemur) Ibidem lin. xxij.
 lege. exceptum legimus) Ibidem lin. xxiiij.
 lege. ut uel e cælo. C. fol. v. fac. i. lin. i.
 lege assimilationem, D. fol. iij. fac i. lin.
 xv. xvi. xvij. lege. Postremo qui & exem
 pla adferunt, Qui habent cum quibus
 gnant, habent & cum quibus.

